

V I E N Y B Ė

78 M. 18 N.

Telefonas:
Applegate 7-7257

1964 M. BALANDŽIO (APRIL) 30 D.

192 Highland Boulevard
Brooklyn 7, New York

KAINA 20 C.

Lietuvos prezidentas Antanas Smetona jam surengtame iškilmingame bankete Chicagoje 1941 m. pasakė kalbą, kuri buvo perduota per NBC radijo stotis ir girdima visoje Amerikoje.

Prezidentą Smetoną prisimimus...

Amerikos lietuviai šiemet mini Lietuvos prezidento Antano Smetonos 20-ies metų mirties sukaktį. Jisai tragiškai mirė 1944 m. sausio 9 d. Clevelande, Ohio. Šiais metais, be to, sueina 23-ji metai, kai prez. A. Smetona su ponia Sofija atplaukė į New Yorką. Amerikos žemėje prezidentas Smetona atsistojęs 1941 m. kovo 10 d.

Kas tada galėjo pagalvoti, kad prezidentas Antanas taip staigiai susilauks tokios tragiškos mirties šioje šalyje.

Šių sukakčių proga, mes manome, mūsų skaitytojams bus įdomu pasiskaityti, kaip Amerikos lietuviai prezidentą Smetoną Amerikoje priėmė prieš 23 metus ir kaip prieš 20 metų palydėjo į kapus...

Vienybės 1941 m. kovo 11 d. laidoje tuometinis re-

daktorius padėjėjas, laikraštininkas Jonas Kružė (miręs prieš 2 metus) taip aprašo susitikimą su prezidentu Smetona New Yorko uoste:

LIETUVOS PREZIDENTAS AMERIKOJE

New York, N. Y. - Kovo 10 d. Lietuvos Prezidentą Antaną Smetoną pirmieji pasitiko ir pasveikino Amerikos laikraščių korespondentai, reporteriai ir fotografai: "Mr. President, welcome to the United States of America!"

Prezidentas Smetona su ponia Smetoniene atvyko iš Brazilijos Moore-McCormack laivu "Argentina". Kvarantine laivą pasitiko pakraščiu laivų kuteris, kuriame buvo apie 50 spaudos atstovų. Lietuvos ministeris

Washingtono P. Zadeikis, konsulas Jonas Budrys ir Valst. departamento atstovas.

Prezidentą ir ponia rado me valgomame salone baigiant pusryčiauti. Tuo tarpu apie 40 korespondentų ir reporterių ir 12 spaudos fotografų laukė prezidento rūkomajame kambaryje, kiti suklinėjosi koridoriuose, norėdami pirmieji pamatyti Lietuvos prezidentą ir jį pasveikinti. Kada prezidentas išėjo iš valgomojo, būrys amerikų korespondentų pasveikino jį. Visi kartu nuėjo į rūkomąjį salioną, kur dvylikos foto aparatų "batarėja" pradėjo prezidentą fotografuoti. Čia pat susėdus prie stalo, prasidėjo interviu. Pradžioje nuotaika buvo kiek įtempta, nes reporteriai ir korespondentai pratę matyti valstybių vy-

Testama 6 psl.

MES

VYTAUTAS ŠIRVYDAS

Lietuvybei kuo ilgiausiai čia išlaikyti prieš akis tiek darbų, kad nestebėtina, jei kai kas panori rankas nuleisti ir pagyventi nuotaika: Trupučiuką pasėdėsim, susidėję rankas ant pilvų. Visų mums kišamų atliktinų darbų, aišku, šimtu nuošimčių neatliksime. Esame priversti pasirinkti. Viena svarbiausių (ir visų pripažįstama) priemonių lietuvybei palaikyti yra spauda, kuri tautinę sąmonę skaidrino praeityje, skaidrina dabartyje ir skaidrins per nežinomo ilgio ateitį. Lietuvišką laikraštį reguliariai prenumeruoti, rodos, nesunku nė rankas ant pilvo jau sudėjusiam, ar laikraštį pasiskaityti jau laiko neturinčiam, arba net ir tam, kuris su poetu Šlaitu taria: Dieną-naktį giedu tą pačią giesmelę: Kad jį perkūnas šitą gyvenimą! Nesunku ir neprenumeruojančiam kaimynui-pažįstamui priminti, kad išeiivui lietuviui be lietuviško laikraščio būti yra — gyventi ne moderniniu žmogumi.

*

Enciklopedijos leidėjas Kapočius išspausdino B. Kviklio Lietuvos vietovių aprašymo ir vaizdų I-ą tomą ir St. Kairio atsiminimų II-ą tomą. Tai vieno žmogaus (ne bendrovių, fondų, ar partinių grupelių) tikrai amerikietiško pobūdžio "private initiative" puikus pavyzdys, kaip tas, kurį rodo V. Tysliavienė, prieš visus žvarbius vėjus, ištikimai leisdama toliau vyro paliktą puikią Vienybę. Ta pačia proga mintin ateina St. Kairio žodžiai: "Nepriklausomoje Lietuvoje daug kas nebuvo gera,

Testama 4 psl.

Tautų susiartinimo šventė

Pasaulinėje Parodoje

IONAS VALAITIS

Nuo neatmenamų laikų parodos ir mugės buvo vietos pasikeisti idėjomis, išradimais, o menininkams, politikams, biznieriems ir tautų laisvės ieškotojams pasimokymo ir pamokymo progos. Susipažinę, parodų dalyviai suprato vieni kitų problemas ir greičiau surado būdus toms problemoms išnarplioti.

Pereitą sekmadienį buvo labai gražus oras. New Yorko pasaulinėje parodoje dalyvavo apie 200,000 žmonių, dukart daugiau negu kitomis dienomis. Istorijoje ši diena liks kaip tautų susiartinimo šventė, kuria visos tautybės labai domėjosi. Nors ne visos valstybės parodoje dalyvauja, bet paroda apima kvadratinę mylių plotą ir tikrai yra pasaulinio masto. Paviljonus parodoje turi 37 valstybės, bet tautybių dalyvauja net 42.

Dėl didelių išlaidų lietuviai savo paviljono neišsigali išlaikyti. Tačiau bus priglauti kiti paviljonai, kaip pav. tikybinų ir biznio. Ypač šiltą vietą ras filatelistų šeimoj, kur lietuvis vedėjas turi daug informacijos apie Lietuvą jos pašto ženklų pagalba. Lietuviams atviri puslapiai ir filatelistų literatūra.

Geriausiai lietuviai stengiasi pasirošti rugpjūčio

23 d. įvykstančiai dainų tautinių šokių šventei. Šiurams tūkstančių žiūromūsų 2,000 jaunimo demonstruos lietuvių šokius dainas.

Lietuvių Parodos Komiteto pirm. prof. Jokūbo Stukos meno vadovo vicepirminio Kazio Vasiliausko, muziko Algirdo Kačanausko, šokių vadovės Jadvygos Matulaitienės ir kitų pastangomis — kelias masėms į New Yorko parodą jau praskintas ir plečiamas. Programos dalyviai bus iš viso laisvojo pasaulio dalių.

Sekmadienį, bal. 26 d., programa pradėta tautinėms grupėms 4 val. popiet (oficialiame parodos paviljone arti pirmojo įėjimo). Tarp 42 tautybių ir valstybių atstovų, su Lietuvos trispalve scenoje lietuvius atstovavo Rūta Ruzgaitė ir Rimas Šileikis, tautiniais rūbais pasipuošę jaunosios kartos atstovai.

Programą pradėjo Jungtinių Tautų choras Amerikos ir Jungtinių Tautų himnais. Draugingumui parodyti tas pats choras padainavo ... lenkiškai Czerwony Pas, amerikoniškai Oh, What a Beautiful Day, Nigerijos, Brazilijos ir Kinijos dainas tų tautybių kalbomis. Buvo nepaprastai įdomu klausyti kinų ir juodukus dainuojant lenkiškai, o baltuosius europiečius ir amer. angliškai.

Testama 12 psl.

Rūta Lee-Kilmonytė svečiuose pas Lietuvos teatralus

Lietuviai Kalifornijoje

* Kun. dr. P. Celešius, praleidęs poros mėnesių atostogas Los Angeles, Calif. ir beveik kas sekmadienį padėjęs pastoracijos darbe parapijos kunigams, balandžio 13 d. išvyko pas Se-seles į Putnam, kur eis senelių prieglaudos kapeliono pareigas.

* Arch. E. ir A. Arbai, par-davę savo nuosavybę Los Angeles, persikėlė gyventi į Santa Monica, Calif., kur pirko didelę rezidenciją ir baigia ją perremontuoti. Du jų vaikučiai pradėjo lankyti katal. mokyklą. Nors Arbai ir toli gyvena, bet yra dažni savos bažnyčios lankytojai.

* Juozas ir Marija Kilmoniai, aplankę savo gimines Lietuvoje, balandžio 4 d. laim-ingai grįžo į namus. Jų dukra Rūta Lee, kuri buvo kartu su tėvais Lietuvoje, pasi-liko ilgesnį laiką Vakarų Europoje, kur turi keletą pasi-lūymų filmų pastatyme. Jie visi trys Velykų šven-tes praleido Romoje, ap-lankė Lietuvos Šv. Kazimie-ro Kolegiją ir kt.

* Prel. Ladas Tulara, Ro-mos šv. Kazimiero Lietuvių Kolegijos Rektorius, praleidęs Velykų šventės losan-geliečių tarpe ir uoliai pa-dėjęs pastoracijos darbe, balandžio 9 d. išskrido į El Passo aplankyti Lietuvių kunigų.

* Raimondos Apelkytės Plano Rečitalis, įvykęs bal. 12 d. Immaculate Heart Ko-legijos salėje, praėjo nepa-prastu pasisekimu ir mo-kyklos profesorių buvo aukštai įvertintas. Su ja kartu dalyvavo ir kitas jos piano klasės lankytojas Rhio Barnhart, abu prof. John Larkin klasės mokiniai. Raimonda atliko Chopin, Schuberto, Beethoven, Bach, Debussy ir Brahms kūrinus. Koncerto pasiklausyti susirinko ir nemažas lietu-vių būrys.

Be to, bal. 5 d. Raimon-da Apelkytė Los Angeles Archidiecezijos Katalikiš-kyjų Mokyklų jaunųjų meni-ninkų varžybose laimėjo pirmąją vietą ir 50 dol. do-vaną. Šis jos laimėjimas sutelkė jai teisę gegužės 11 d., 8:30 val. vak. atlikti piano solo su orkestru Im-maculate Heart Kolegijos rengiamame koncerte.

Visa Los Angeles lietu-viškoje visuomenė labai džiaugiasi ir kartu didžiuo-jasi šiais Raimondos muzi-kiniais laimėjimais.

* Elena Vallutė Tumienė, pedagogė, rašytoja, poetė, kovo 30 d. University of Southern California, Los Angeles, apgynė disertaciją "The Literary Kinship of Leo N. Tolstoy and Romain Rolland: a comparative study of the epic dimen-sions of War and Peace and Jean-Christoph" maxim cum laude, gaudama Ph. D.

* Florence Korsak, gegu-žės 9 d. dainuoja "Caval-leria Rusticana" operoj. Šią operą stato Blessed Sacra-ment Bažnyčios operos vien-tas. Vieta: 1316 N. Bron-son Ave., Hollywood, Calif. Lietuviškoji visuomenė kviečiama dalyvauti.

Los Angeles. Šių metų pavasari, kaip ir seniau, šv. Kazimiero parapija baigs savo tradicinę LIETUVIŲ DIENA, kuri bus birželio 21 d., Los Angeles Breakfast Klubu sode ir sa-lėje 3201 Los Feliz Blvd., Los Angeles, tik penki blo-ka! nuo lietuvių bažnyčios.

Šiais metais, kaip ir se-niau, parapijos vadovybė ir Komitetas yra nusatę pul-kią ir aukšto meninio lygio programą, kurioje dalyvauja buv. Metropolitan Operos solistas Al Brazil iš Chica-gos, solistė Florence Kor-sak, parapijos šv. Kazimie-ro choras, vedamas komp. Br. Budriūno ir kt.

Rengdama Lietuvių Die-nas, parapija nori, kad jose dalyvautų didžiausias lietu-vių ir jų draugų skaičius. Tuo norima parodyti, kad mes esame skaitlingas, or-ganizuotas vienetas ir vi-sais atžvilgiais pajėgus ir kultūringus. Todėl įėjimą į Lietuvių Dieną, nežiūrint milžiniškų išlaidų, mažina-ma iki minimumo. Ir šiais metais įeinant bus prašoma aukoti tik po vieną dolerį. Ši auka duos dalyviams teisę dalyvauti programoje, šokiuose ir pasistatyti ma-šiną.

* Jurgis ir Pat Gloveckai, nusipirkę Sun City, Calif., gražius namus, šiomis die-nomis persikėlė ten gyventi. Gloveckų draugai, vadovau-

jami p. A. Bėkšos, balan-džio 5 d., parapijos salėje, iškėlė jiems puikias išleis-tuves, į kurias susirinko didelis būrys svečių.

* Antanas ir Jadvyga Vi-luckiai su savo dviem duk-roms atvyko iš Vak. Vokle-tijos į Los Angeles gyventi. Jų atvykimu rūpinosi Viluc-kio pusbrolis Cel. Jūrevičius. Viluckiai dar 1959 m. buvo Lietuvoje, Klaipėdoje. Jų sūnus kol kas dar liko Vokietijoje. Viluckis, Valentino padedamas, jau gavo darbą.

* Kazimieras Pažemėnas iš Baltimore, Md., su savo uošviene Petre Petrošiene, atvyko į Los Angeles gy-venti ir sustojo pas savo sūnų, kuris su savo šeima nuo seniau čia gyvena. Čia įsiai rado ir kitą savo sūnų su šeima, prieš keletą me-tų atvykusį iš Australijos.

* Bal. 12 buvo pakrikštyta Ljudo Reivydo Jr. ir Irenos Vebeliūnaitės -- Reivydienės dukra Rūtos Stasės vardais. Krikšto tėvais buvo Algis Sėkas ir Elzė Puikūnas. Krikšto apeigas atliko kun. A. Valiuška.

Mūsų skolos svetimiesiems

Pietų Vokietijoje plačiai žinomas šokis Rheinlander. Matyt, dar pareitam šimt-mety nusibodo šiam grak-ščiam šokikui linksminti alaus prisigėrusius storus bavarus, tai nusprendė po platų pasaulį pavandrovoti. Aišku, jis neaplenkė ir mūsų tėvynės.

Mūsų kraštan keliauda-mas, vokiečių šokikas dar užsuko Olandijon. Ten įsi-gijo ne tik medines klumpes, kad trunkiau šoktųsi, bet ir olandišką pasą. Vokietis Rheinlander pasivadino Hol-lander, olandu.

Atvyko į Žemaičius. Pa-šoko jaunimo subuvimuose, karčiamose. Žmonėms pati-ko, tik žemaitiškai liežuviai niekaip neištardavo svečio pavardės. Svečias buvo tiek paslaugus, kad pavarde su-lietuvino: holenderis sutiko būti vadinamas uolinderiu. Šitaip aplietuvėjęs, uolinderis tapo lietuvių tautinių šokių repertuaro nariu, nors dūšioje pasiliko senuoju reinlenderiu, nei vienos gaidos iš savo melodijos nepamiršusiu. Pateko jis ir į lietuvių tautinių šokių rinkinius.

"Uolindris — linksmas, smagus šokis, užrašytas Šiaulių apylinkėje. Liaudies jis buvo mėgtamas ir šoka-mas gana plačiai", — rašo stalininės premijos laureta-tas J. Lingys (Jaunimo sa-viveiklos scena VI, 113), o E. Pilypaitis sudarė jo mu-ziką fortepionui, V. Žilius instrumentavo dūdų orkest-rul.

"Uolindris buvo plačiai žinomas Žemaitijoje ir vi-durio Lietuvoje", — prideda išelvisijos balsas V. R. Saudargienė (Liaudies šokis Lietuvoje, 1958 m., 47 psl., išleista Vakarų Vokietijoje).

1963 m. tautinių šokių šventės Čikagoje vadovė rašoma: "Šeinis — nesenas pramoginis šokis žinomas Sūduvoje. Legenda kalba apie vikrų, dailų jaunikaitį, atvykusį iš Prūsų ir atsi-nešusį šį naują šoki, ir šo-kio pavadinimas vokiškos kilmės" (22 psl.) Prie šios informacijos nėra daug ko pridėti. Tik reikia stebėtis, kad tos tautinių šokių šven-tės propagandistams, kurie mėgo rašyti apie visokius prajovus, neužėjo noro pa-tikrinti. Gal tas dailus, vikrus jaunikaitis buvo lie-tuviškų pasakų "striukas bukas vokietukas", tik su viena šnirpšle nosyje ir su ožio kojomis...

Vyrai mėgsta šokti "Mi-ki-tą", vikrų šoki su lazdo-mis. Pas mus žinoma, ne tik šokio melodija, bet ir teksto:

"Kai Mikita rugius sėjo, Štaurus vėjas apakėjo... Mikita, Mikita, Tą pametęs į kitą..."

Daugiau šios melodijos ir teksto ieškotume pas mūsų rytų kaimynus gudus, Min-ske išleistas SPEUNIK viena puslapį skiria mūsų Mikitai (tik vadina ne lietuvių šokiu, o gudų daina):

Gudų dainose gan dažnai sutinkama Mikitos variantų. Guduose esančios medžia-gos pilnai užtenka įrodymui, kad Mikitos asmenybė gu-diška. Melodijoje ryškus gudų nacionalinis koloritas. Iš šių kelių pavyzdžių tenka padaryti išvadą, kad mūsų lietuviškuose šokuos yra daug svetimų įtakų. Šo-kiui dar tebelaukia tyrinėji-mų.

(Muzikos Žinios)

EUROPA UŽ TAUTŲ APSISPRENDIMĄ

Iš Europos mums prane-šama, kad Strasburge, Prancūzijoje, pasibaigė Pa-tarlamoji Europos Tarybos ansamblijos sesija, pra-sidėjusi balandžio 20 d. Tos sesijos proga savo delega-tus, kaip kasmet, stebėto-jais buvo atsiuntusi ir Pa-vergtųjų Europos Tautų An-samblija, kurią atstovavo trys asmens iš centro. Iš New Yorko dalyvavo Pa-vergtųjų Europos Tautų se-sijos pirmininkas estas Kutt, Europos Tarybos rei-ka-lų referentas rumunas Vi-soianu ir bulgaras dr. G. Dimitrov.

Iš Europos dalyvavusių atstovų tarpe lietuvių at-stovavo Lietuvos Diplomatijos šefas Štasyš Lozoraitis. Pavergtųjų seimo delegatai buvo priimti Europos Tary-boje neatstovaujamų tautų komiteto pirmininko ir jam įteikė savo atžymėjimą savo atstovaujamą devynių tautų vėliavėles. Patarlamoji Europos Tarybos asam-blija, tarp savo priimtųjų rezoliucijų, turi ir vieną liečiančią Rytų ir Centrinės Europos tautoms. Ta rezo-lucija yra už tautų apsi-sprendimą ir už apjungimą laisvėje visos Europos.

VIENYBĖS angliskasis priedas

Sekantis Vienybės angliskasis priedas bus išleistas gegužės mėnesį. Bus plačiai ap-rašyta Rūtos Lee-Kilmonytės apsilankymas Lietuvoje ir kiti įdomūs rašiniai apie lietu-viškąjį jaunimą Amerikoje ir anapus.

Dar kartą prašome Vienybės skaitytojų talkos: Jūs turite sūnus ir dukras, kurie nemoka lietuviškai skaityti. Užprenumeruokite jiems VIENYBĖS ANGLIŠKĄJĮ PRIEDĄ. Duokite progos savo įpėdinams susipažinti su lietuvių ir lietuviška veikla.

Ukrainiečiai, lenkai ir kitų tautybių leidiniai, yra sukėlę milijonus dolerių kovai su nutautėjimu ir savo laikraščių angliskų skyrių laidoms. VIENYBĖ iki šiol tegavo apie 100 naujų prenumeratorių. Mes kviečiame visus skaitytojus pre-numeruoti Vienybės angliskąjį skyrių: nuolatiniam skaitytojams prenumerata metams \$10.00, angliskąjį priedą prenumeruojant atskirai - \$5.00.

PRENUMERUOKITE VIENYBĖS ANGLIŠKĄJĮ PRIEDĄ!

LIETUVIŠKOJE CHICAGOJE

* AGNE ŽITKIENĖ, gyvenanti Seattle, Wash., viešėjo Chicagoje ir čia aplankė savo gimines bei pažįstamus. Buvo užėjusi ir Vieniybės atstovybėn Chicagoje, kur, pamačiusi Pilėnų operos plokštelę, pažymėjo, jog vienas iš šios operos solistų — A. Lietuvninkas yra jos pusbrolis. Pati Žitkienė yra dr. V. Kudirkos jauniausios sesers — Lietuvninkienės duktė. A. Žitkienė iš Chicago balandžio 22 d. išvyko dar į New Yorką, kur žadėjo aplankyti pasaulinę parodą.

* VIENYBĖS bendradarbiai bei talkininkai Chicagoje dabar renka kas 2 — 3 savaites pokalbiams apie šio savaitraščio reikalus. Viename iš paskutiniųjų tokių pasitarimų plačiau buvo apsištatytas Vieniybės turinio diskutavimu. Čia pradinių minčių tuo reikalu pateikė V. Zalatorius, o vėliau į diskusijas įsijungė ir kiti 7 pokalbio dalyviai.

* DAIL. BR. MURINO meno paroda atidaryta balandžio 26 d. Clevelande.

* ANIS RŪKAS, senosios kartos lietuvis, išleido 89 puslapių knygėlę — "Asmenų, Dievybių ir Didvyrių" Vardyną. Leidinio kalba yra gana sunkiai įkandama ir dažnai neaiški, ką autorius nori pasakyti. Knygėlė gaunama pas autorių — 712 W. 17th St., Chicago 16, Ill.

* GEDIMINAS GALVA, Cicerone gyvenantis lietuvis laikraštinkas, balandžio 26 d.

skaitė paskaitą LZS Detroito skyriaus narių susirinkime.

* ATEITIES taut. šokių grupė, viena iš seniausių Amerikoje, rengiasi dalyvauti Lietuvos Dienoje New Yorko pasaulinėje parodoje.

* MARGUČIO liet. radijo programa bus girdima reguliariai — nuo 6 iki 7 val. vakaro kasdien. Programa transliuojama iš La Grange, Ill. stoties — WTAQ, 1300 kc. Ši programa įsteigta 1930 m. 11 d. komp. A. Vanagaičio yra seniausioji kasdieninė liet. radijo programa Amerikoje. Dabar ją leidžia Lilija Vanagaitienė. Pranešėju yra Algimantas Mackus.

* DIRVOS novelės premijos įteikimo vakaras įvyks gegužės 2 d. Premiją laimėjo buvęs chigagietis A. Mironas, dabar gyvenantis Los Angeles, Calif.

* ANATOLIJAUS Kairio kūriny "Diagnozė" balandžio 25 d. buvo pastatytos Los Angeles mieste. Jis buvo pakartotas balandžio 26 d. Į pastatymus iš Chicago buvo nuvykęs ir autorius.

* "PILĖNŲ" operos plokštelėmis Chicagoje susidomėjimas yra didelis. Dalis žmonių, kurie yra sukraidinti kraštuninių spaudos, sakančios, jog viskas, kas tik daroma Lietuvoje yra propoganda, maloniai nustebinti šios operos lietuviška dvasia.

RŪKŠTELĖS - VIZGIRDOS DVIKOVA

Kilusiu audra dėl Judo veido išraiškos dail. Rūkštelės paveiksle jau pasibaigė ir Draugo priedas balandžio 11 d. pasakė gana.

Galima pasakyti Draugui; gerai, kad jis tą dailininkų benefitą parodė publikai. Artimesni dvikovos žiūrovai ir partneriai jau pasisakė. Dabar, užsibaigus seansui, pažūrėkim, ką mano apie tokios rūšies "kultūrinį nuosmūki" vidutinis, paprastas tautietis, kuris stebi mūsų kultūrininkų veiklą iš tolo. Jis tikriausiai pasakys, kad tai buvo tik įdomus "trikas", kuris niekam žalos nepadarė, o paįvairino mūsų kas-

dieninio gyvenimo pilkumą. Nors dr. J. Gėrnus tą įvyki per daug išpūtė ir drammatizavo, bet tas irgi gal buvo reikalinga, nes kitaip nebūtų iššaukta reakcija ir ne viską būtų pamatę.

Rašytojo Kazio Bradūno nuosaikus Bažnytinio meno parodos įvertinimas ir kūrinių interpretacija sukėlė tik pasigėrėjimą jo talentu atskirti pelus nuo grūdų. Atrodo, kad dėl per didelės laisvės ir "raškažiaus" mes kartais susergam didybės manija ir dėl menkų dalykų jaudinamės. Kiekvienas individas ir valstybė turi draugų ir priešų, bet tai yra natūralu, kitaip nebus gyvenimo kontrastų ir progreso.

Mykolas Angelas savo garsime paveiksle, vaizduojančiame pragarą, vienam velniui davė savo priešo veidą, bet dėlto pasaulis nesugriuvo, bet priešingai tas paveikslas išgarsėjo, o

dailininkas ir jo priešas liko įamžinti.

O kiek žymiausių asmenybių ir valstybininkų parodoma iškreiptuose paveiksluose ir karikatūrose.

Vienas dailininkas nupiešė biaužų paveikslą — karikatūrą, kur Marijona (Prancūzija), pakėlusioji, rodo savo apatinę dalį, kuri atvaizduota kaip karaliaus Edvardo VII veidas. Bet dėlto Anglija neskelbė karo Prancūzijai.

Taip ir šis dviejų žymių lietuvių dailininkų nesutikimas ir pašposavimas pasiliks lietuvių meno istorijoje kaip realistinio ir abstrakcinio meno krypčių lenktyavimo paseka. Neatrodo, kad vienas iš partnerių šiame reikale būtų moraliai nuskriaustas; priešingai, abiejų dailininkų pavardės šiuo įvykiu daugiau išgarsėjo.

P. LELIS

CHICAGOS NAMŲ SAVININKAI VEIKIA

Paskutiniu laiku Chicagoje lietuviai namų savininkai pradėjo smarkiau veikt visose kolonijose Marquette Brighton Parke ir Bridgeporto kolonijose. Jie svarsto kaip apsiginti nuo nepageidaujamo elemento savo kolonijose.

Chicago miesto Taryba jau išleido taip vadinamą įstatymą Free Occupancy, bet ta pati įstatymą Illinois valstybės Taryba sulaukė.

Namų savininkų klubai kviečia į savo mėnesinius susirinkimus sau palankius politikierius supažindinti narius su nauju įstatymu. Bridgeporto namų savininkų klubas savo paskutiniam susirinkime turėjo Illinois valstybės atstovą John Wall, kuris papasakojo apie naują įstatymą ir ką toliau reikia darit.

Lietuviai namų savininkai, kurie skaito Naujienas, negali suprasti, kodėl tas laikraštis nededa ju veikimo žinių, daugelis jau rimtai svarsto išleisti savo laikraštį, kur galėtų namų savininkai informuotis savo reikalais ir apie veikimą. Paskutiniu laiku visos Chicago namų savininkai turėjo masinį susirinkimą, kuriame dalyvavo per 8,000 narių ir svarstė tą naują įstatymą.

Nepageidaujamą elementą jau pažįsta Williamsburgo lietuvių koloniją Brooklyne, Baltimorės lietuvių kolonija, kur lietuviai turėjo leškotis gyventi vietos.

CHICAGIETIS

Žmonės ir darbai

Kai prezidentas Johnson nusiuntė Kongresui savo pranešimą apie darbą kovo mėn., jis pasakė, kad tauta pereitais metais buvo stipri ir materialiai turtingesnė negu bet kada savo istorijoje. Samdymas darbams niekad nebuvo aukštesnis ir darbininkų skaičius siekė 70 milijonų aukščiausio darbingumo periode. Bet, prezidentas tęsė, mums trūksta potencialumo ir reikia geresnio pramatymo. Faktas, kad pereitais metais, per vidutinę savaitę, virš 4 milijonų darbininkų buvo be darbo, yra priežastis dėl kurios susirūpinti ir pagilinti veiklą.

Tarp bedarbių galima rasti daugumą iš ūkininkų vietovių, iš ten, kur industrija ir anglių kasimas sumažėjo, ir daug tokiu, kuriems trūksta išsilavinimo ir pasiruošimo, ir kartais galimybių surasti naujų darbų, kuriuos jie galėtų atlikti.

Pagrindė progresas technikoje pakeičia daugumą darbų. Darbai, kurie anksčiau buvo galimi atlikti žmonių su siauru išsilavinimu, dabar yra atiduodami mašinoms. Tokiu būdu pasidaro reikalinga suteikti tam tikrą minimalų išsilavinimo laipsnį, kad būtų galima užpildyti kitas darbų rušis, kurios reikalauja užpildymo. Minimalus lavinimo laikas, kurį JAV-ų Darbo Įstaiga nustatė, reikalauja 12 metų. Dabar yra norima jį pratęsti ligi metų, kas yra prieinama visiems be mokescio.

Du trečdaliai mūsų jaunų žmonių dabar baigia mažiausiai 12 metų lavinimą. Mūsų kaip tautos rūpestis yra dėl to vieno trečdaliai, kurie negauna pilno lavinimo. Mums lygiai tiek pa rūpi senesnio amžiaus darbininkai, nori išmokyti naujų amatų. Tie kursai, kurie tęsiasi nuo 8 savaitių ligi metų laiko, yra duodami nemokamai ir besimokąs darbininkas gauna mažą savaitinę algą. Apie 100,000 darbininkų jau perėjo per šiuos perorientavimo kursus ir dar 100,000 yra juos bebaigia. Virš trijų ketvir-

čių permokintų darbininkų susirado naujus darbus.

Amerikos technologijos greitas vystymasis labai radikaliai keičia darbų rūšis šiame krašte. Yra labai didelė ekspansija į profesines ir labai specialias kategorijas. Problema darosi daugiau komplikuota beaugančios generacijos didume. Vien tik per pirmuosius ketverius metus 1960 m. bus dar 18 milijonų jaunų darbo ieškančių žmonių.

Be to, mes pasiekėme žymaus progreso agrikulturne technologijoje. Dabar galima pagaminti visą maistą, kurį ši tauta suvartoja, su mažiau negu 7% mūsų darbo jėgos. Ekspertai sako, kad per sekančius metus, galbūt, vienas iš kiekvienų dešimties jaunų darbininkų, dabar dirbančių ūkiuose, galės tikėtis pilnalaikio darbo žemdirbystėje.

Bet kuri kalba apie išsprendimą nedarbo problemos 4 milijonų darbininkų, žinoma, veda prie didesnio laisvalaikio klausimo. Ar yra galima, ar norima sutrumpinti darbo savaitę, kad būtų galima samdyti daugiau darbininkų ir duoti kiekvienam dirbančiam daugiau laisvo laiko?

Atsakymas, atrodo, yra tas, kad mes palaipsniui mažinsime darbo valandas, tuo pačiu metu palaipsniui mažindami į pensiją išėjimo amžių, darydami jį žemesniu už 62 metus, kuris yra nustatytas dabar norint Socialinės Apsaugos pensiją. Mes taip pat einame į darbo metų sutrumpinimą, padėdami jaunesnei kartai pasilikti ilgiau mokyklose. Bet tuo pačiu metu JAV Darbo Jėgos Įstaigos oficialūs asmenys nenori sutrumpinti darbo laiko ligito, kad mes negalėtumėm žymiai pakelti gyvenimo lygio.

ACNS

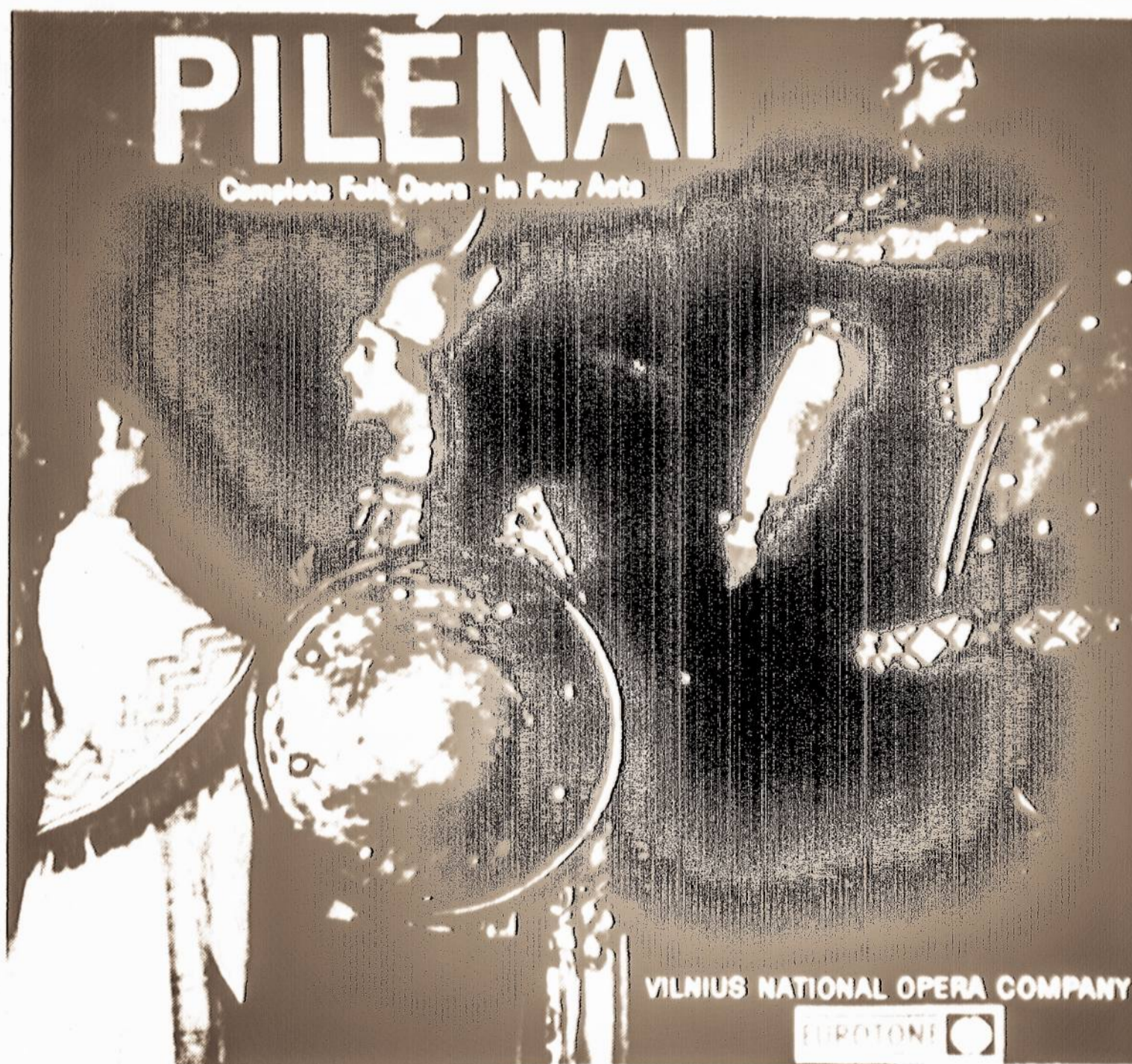
Lietuvoje

Pabiržės apylinkėje (Biržų raj.) trijuose kolchozuose (Pabiržės, Kironių ir Gulbinų) apie 3,000 gyventojų, kuriuos tvarko 200 komunistų aktyvas, vadovaujamas pirm. B. Macijauskienei, P. Briedžiui ir K. Pustienei.

Kaišiadoryse statomoji klijų dirbtuvė kažkaip nesusklijuoja. Statybai skirta 1962 m. 340,000 r., bet pastatyta tik už 141,000. Pernai turėjo dirbti šimtas statybininkų, tedirbo 64. Per du šiuo metų mėnesius planuota pastatyti daugiau, bet atlikta tik 6% plano (už 47,000 rb.). Norima, kad 1965 m. viskas kuo puikliausiai klijuotųsi.

Lietuviams Lietuvoje komisarai planuoja užkarti 3 minėjimus: 25 metų Tarybų valdžios, 50 metų bolševikų revoliucijos ir 100 metų Lenino gimimo.

Klaipėdos uostą per metus aplanko 40,00 užsieniečių jūrininkų. Vilniaus Tiesa prikišo vakarų Vokietijos jūrininkams priešiskų nuomonų platinimą vietos gyventojų tarpe. Gal tiktų ir mūsų veiksmams atkreipti dėmesį į šį kelią, kaip langą pasidaryti, kas darosi Klaipėdoje?

Visi, kurie jau įsigijo "Pilėnų" operos plokšteles džiaugiasi šiuo pirmuoju lietuviškos operos leidiniu. Ši 3-jų plokštelių albumą kiekvienas gali įsigyti už \$12.00. Prašoma kreiptis į Vienibę, arba jos atstovus.

VIENYBĖ

The oldest Lithuanian newspaper in the world established by Juozas Paukštys in 1886. It is published weekly by Valerie Tysliava and Juozas N. Tysliava at 192 Highland Boulevard, Brooklyn 7, N. Y. Tel.: APplegate 7-7257. Executive Editor: Valerie Tysliava, Editor: Salomeja Narkelūnaitė. Senior Editor: Vytautas Širvydas. Entered as Second Class Matter October 23, 1907, at the Post Office of Brooklyn, N. Y. Subscription rate: \$7.00 for one year. Three weeks' notice is required to change a subscriber's address. Advertising rates on application. All rights are reserved and no part of this newspaper may be reproduced without the consent of the Publishers. All manuscripts submitted are subject to editing by the Editor.

MES

VYTAUTAS ŠIRVYDAS

Atkelto iš 1 psl.

bet turėjome laisvę, blogumus šalinti. Palaikyme, kiek galime ryšį su pavergta tauta, tikslu padrasinti kietai, atspariai laikytis prieš Maskvos engimą ir klastą. Pasaulinio masto rungtyne laimės demokratija. Su ja laimėsime ir mes!"

Kitas mūsų socialdemokratas J. Glemža, sd sąjungos suvažiavimą New Yorke pernai sveikindamas, pareiškė: Aiškiai pastebima, kad Sovietijoje (ir Lietuvoje bei kituose pavergtuose kraštuose) žmonių mintys veržiasi iš bolševikinių rėžnių į laisvę. Tai patiriame iš nuvykstančių į Sovietiją spaudos atstovų ir ekskursantų. Lietuvą užsieniečiai retai lanko, bet ir ten mūsų broliai irgi nori gaivinančio tyro oro." Po šio Vokietijoje gyvenančio sd veikėjo pareiškimo, Naujienos, vieton paskatinti ekskursantų ir spaudos atstovų Lietuvos lankymą, visus lankytojus ėmė "kolaborantais" pravardžiuoti! Gali būti, pamanė, tai geriausia priemonė palaikyti "kiek galima", St. Kairio skatinimą "ryšį su pavergta tauta"?

Naujienų kaimynas Draugas, taip pat, pernai apžvelgė dalyką ir nusprendė: Iš pirmųjų bendradarbiavimo (?) su tėvyne bandymų (Šalčius, Narkelūnaitė, Tysliavienė, Rasčiauskas, Kuraitis ir kiti) matome, kad jų bendradarbiavimas (?) nėra nuėjęs toliau kaip iki Lietuvos komunistų viršūnių (?). Štai, kai kurios tos viršūnės: Rasčiauskas apsuptas būrio pažįstamų-giminių Panevėžyje, Tysliavienė lanko Kiprą Petrauską, artistę Zalenkevičaitę, menininką Žmuidzinavičių ir kitas "viršūnes". Mūsų spauda turi redaktorių, nėra ko sakyti! Kažin, ar artistė Rūta Lee-Kilmonytė "bendradarbiavo" su Chruščevu, kai jį telefonu šaukė, arba su Paleckiu, kai su tėvais jį lankė. Ar tai su "viršūnėmis" suėjo, kai draugiškai buvo Lietuvos jaunimo ir artistų priimta? (Vilniaus Tiesa jos lankymą visai nutylėjo).

Padrasinti kietai, atspariai laikytis (Kairio pageidavimu) šiuo metu bene tiksliausia būtų kuo gausiausiai būriais briautis pro geležinę uždangą Lietuvon, o iš ten kviesti kuo daugiausiai meno pajėgų. Jautrus klausimas, kurį mūsų spauda, bijodama svarstyti, ieško nesamo juodo "kolaboravimo" katino.

MUMS

RASO:

(Laiškų skyriuje telpanti medžiaga nebūtinai atstovauja redakcijos nuomonę. RED.)

Neseniai Vienybės laiškų skyriuje idėtamė rašinyje skaitytojas A. B. buvo užsiminęs apie neaiškį Naujienų ir dr. Grigaičio praeitį. Aš dėl to irgi turiu šį tą pasakyti.

Vartydamas "N. W. Ayer & Sons Directory Newspapers and Periodicals," iš-

leista 1962 m. Philadelphiaje, kuriame yra sužymėti Amerikoje ir Kanadoje išeiną periodiniai leidiniai, užtikau neregėtą dalyką. Ten Naujienos yra pažymėtas kaip "progresyvus"

(Progressive) laikraštis (žinios apie laikraščius,

Girnakalis

IŠ KAIRĖS IR IŠ DEŠINĖS

NAUJA BALFO PREMJERA

Apie BALFO organizaciją ir nuveiktus šalpos darbus reiktų arba daug kalbėti arba nieko. Reiktų daug kalbėti ir storą tomą parašyti, nes tos organizacijos išsilaikymas ir nuveikti darbai yra nepaprastai reikšmingi. Apie BALFą būtų galima ir nieko nekalbėti, nes ir ta organizacija ir jos nuveikti darbai mūsų visuomenėje taip žinomi, kad laikraščiniai straipsniai vargu galėtų ką nors nauja pasakyti. Trumpai tariant BALFas yra lietuvių išeivijos Raudonasis Kryžius, Amerikos lietuviai jam duoda, o užjūrio lietuviams jis duoda. Doras lietuvis paprastai jaučia pareigą BALFui duoti.

Šalpos ir žmonių gelbėjimo draugijų veiksmai paprastai respektuojami net karo metu fronto linijose ir savųjų ir priešų. Žmonių gelbėjimo veiksmai tuo lyg iškeliami virš visokių kovų, virš ginčų ir virš intrigų. Lietuviškasis BALFas per dvidešimt metų irgi buvo virš lietuviškų ginčų ir virš intrigų.

Taigi, išgyveno BALFas gražiai 20 metų ir ... subliūdijo. Philadelphiajį buvo BALFO suvažiavimas. Dirva rašo: "V. Šimkus ... užakcentavo, kad laikraštis Vienybė eina kartu su Lietuvos okupantu apgaulingu, klastingu keliu, kai tuo tarpu komunistinė Laisvė ar Vilnis, einančios atviru keliu, Seimas tam pritarė ir priėmė rezoliuciją...". O man atrodo, kad čia BALFas įlindo ne į šalpos reikalus, moraliai nusivertino, prisilygino visokiems partijų demagogams.

Tiek iš formaliosios pusės, O dabar kai kas iš esmės:

1. Mums yra gerai žinomi čekagiškio V. Šimkaus intelektualinis lygis ir darbai. Visą sudėjus, išeina, kad su tuo žmogum ginčytis nėra prasmės. Tačiau BALFO seime (ar suvažiavime) dalyvavo 25 asmenys, ne vien V. Šimkus.

2. Visiems balfininkams turime pareikšti, kad Vienybė neina kartu su Lietuvos okupantu apgaulingu, klastingu keliu, Laisvė ar Vilnis atsako už savo kelius, o Vienybė -- už savo. Galia, kad balfininkai išminti ir taktą išskeltė į įtarinėjimus ir asmeninę pagiežą. Vienybėje galima tarp visa ko užtikti nesu-sipratimų ir nukrypimų kelio beiškant, bet tai yra visa širdimi Lietuvą mylinčių žmonių leidinys, be apgaulės ir be melo (ir be partinių įsipareigojimų). V. Šimkaus tvirtinimas, toks, kaip jį Dirva pateikė, yra Vienybės atžvilgiu melas, šmeižtas. Melu ir šmeižtais siekia pakenkti ir patys tariasi atstovaujant kilnumą ir patriotizmą.

KUO DAUGIAU ... BULVIŲ!

Lietuvoje Valstiečių laikraštis (IV.19) iš-tisą puslapį paskyrė bulvėms. Išdėstyta bulvių auginimo darbai taip, kad, rodos, tik pasiskaityk ir jau visas bulvių auginimo paslaptis sužinosi, nors iš ankščiau apie bulves jokio supratimo neturėtum, gal tik šuntintą bulvę nulupti temok-etumėm. Susidaro įspūdis, kad ne tiek tu bulvių sodinama, kiek apie sodinamą kalbama.

Įtaigojama kuo daugiau vartoti mineralinių trąšų. Pvz. sako, kad viena tona mėšlo bulvių derlių padidina 1,4 centnerio, o vienas centneris amonio salietros -- 34,4 centn, iš ha, superfosfato -- 10,2 centn, iš ha ir t. t. Išeltų, kad bulves auginant mineralinės trąšos daro tiesiog stebuklus. Na, bet apie tai pakalbėsime bulviakasio metu. Bulves sodinant, pakanka žinoti, kad į Lietuvą ateina didžioji chemija.

kaip minima, gautos iš pačių leidėjų).

Aš vis galydavau, kad "progresyvūs" laikraščiai yra tik Vilnis ir Laisvė, o kaip pasirodo, ir Naujienos rikiuojasi jų tarpan.

Galimas dalykas, tame leidinyje žinios apie Naujienas išsiliko nuo tų laikų, kada Naujienos mažai skyrėsi nuo Vilnies ir Laisvės? Papūtas kitiems vėjams ir dr. Grigaičiui, biznio sumetimais, daugiau atsitolinus nuo Vilnies ir Laisvės, vargu ar Naujienoms pritinka "progresyviųjų" vardas. Geriau tik-tų "prisitaikytojų" vardas. Tačiau Vilnies redaktorius dar ir šiandien dr. Grigaitį laiko savo bičiuliu, jį dažnai vadindamas "mano kolega Naujienų senukas." Sena draugystė tai ne geležis -- nerūdyja.

P. BUTKA
Chicago, Ill.

DIDELĖS MINTYS

Sovietijoje iškilmingai paminėta N. Chruščiovo 70 metų amžiaus sukaktis. Ta proga senis gavo Tarybų Sąjungos Didvyrio vardą, Lenino ordeną ir Aukso žvaigždės medali. Ta proga Chruščiovas pasakė kalbą (kaip jis įpratęs -- netrumpą). Jei tos kalbos yra rasomos jo paties, tai jis yra tikras darbštumo stebuklas vien kalbas berašant. O kur kitos jo veiklos sritys! Bet, jei jam tas kalbas kas nors kitas rašo (tikriausiai, dirba iš-tisas rašytojų kolektyvas), tai tegalima pasakyti, kad ir Rytuose valdovinių kalbų technika tokia pat, kaip ir Vakaruose. Iš Chruščiovo sukaktuvinės kalbos įstringa kai kurios mintys:

"Kartais žmogus tebenori dirbti, o fizinės galimybės jam neleidžia įgyvendinti savo noro. Bet kartoju: reikia nepasiduoti, reikia, taip sakant, laikyti valią savo rankose." Mūsų išeiviams šis patarimas labai reikalingas, ypač daug kam apsimesusių pasenusiais.

"Esu patenkintas savo gyvenimu, savo likimu". Galimas dalykas, Chruščiovas savo gyvenimu patenkintas, buvo patenkintas ir Stalinas. Bet kiek kitų gyvenimų ir likimų kainavo tarybinio valdovo pasitenkinimas savu gyvenimu?

"Toliau vystomos liaudies jėgos ir kūrybinė energija, keliant ekonomiką, mokslą ir kultūrą". Iš čia galėtume įžiūrėti, kad Chruščiovas ekonomikos mokslu nelaiko, o mokslo nelaiko kultūra. Savo laiku tarybiniai kosmonautai nušnekėjo, kad buvo danguje, bet Dievo nesurado. Ir buvo tai labai keista, kad technikoje išlavinti žmonės yra tokie primityvūs. Dabar iš Chruščiovo kalbos jau darosi aiškiau: mokslas nereiškia kultūros.

"Trankūs posakiai, nepagrįsti gyvybiniais darbo žmonių interesais, nesutvirtinti kuriamuoju darbu, -- tušti. Tai, žinote, tarytum mirazas". Iš tiesų, Chruščiovas su posakių mirazais yra gan daug kovojęs. Gyvenimas parodė, kad jo pažūros į trankius posakius yra geros. Šią masą pritaikome išelvjios lietuvių pvz. kultūros kongresams. Broleliai, kaip čia tuščiai!

IŠ PRAEITIES TAVO SŪNŪS TE
STIPRYBĘ SEMIA... (tąsa)

V.

Lietuvoje išleista trys tomai "Lietuvos TSR istorijos šaltiniai": I tomas apima feodalinį laikotarpį (ligi baudžiavos panaikinimo, išleistas 1955 m.); III tomas apima 1917-1919 metus, išleistas Vilniuje 1958 m.; IV tomas apima 1919-1940 metus, išleistas 1961 m. Tai yra dokumentų rinkiniai. Daug kur kritikuotinas tų dokumentų parinkimas, kai kur apstu vertimo iš kitų kalbų netobulybių, bet klastojimo žymių pastebėti neteko. Senojoje Lietuvos istorijoje parinkta daugiau tokių dokumentų, kurie rodo ne tiek valdovų, kiek prastų žmonių (liaudies) gyvenimą. Tokia tendencija yra pagrįsta, nes mūsų protėviai nėra istorinės Lietuvos diduomenė, bet liaudis. GI naujosios Lietuvos laikų dokumentai suniekina 1918.II.16 akto pagrindu susikūrusiąją Lietuvą, iškelia Kapsuką ir komunistų partiją. Čia reiškiasi stipri tendencija vienur faktų nutylėjimais, kitur -- nereikšmingų faktų išpūtimu.

Tesiam 5 psl.

Prof. J. Žilevičius apie "Pilėnus"

Didžiai Gerbiama p. Tysliavienė,

nežinau, ar Tamsta išskaitysi mano braižą, nes, akių ligai vis dar tebesitęsiant, dar tik taip "pramokau" rašyti...

Rašau Tamstai todėl, nes, kai pradėdavo truputį skaityti spaudą, su malonumu skaitau Tamstos apsilankymo Lietuvoje įspūdžius -- ten randu daug mano buvusių iš veiklos Lietuvoje laikotarpio artimų draugų ir bendradarbių dramos ir muzikos srityse. Malonu yra juos matyti nuotraukose ir skaityti apie jų veiklą. Tai sukelia daug brangių atsiminimų.

Vienybės nr. 5, psl. 8, kur kalbate apie Lietuvos Operos pirmąjį spektaklį --

"Traviatos" pastatymą, yra klaidinga data. Tamsta rašote, kad tai įvyko 1921 m., o turi būti 1920 m. Tas pastatymas yra man kainavęs nemažai sveikatos, nes teko būti administratorium, suflerium ir pan....

"Pilėnų" vieną kitą gabaliuką atsitiktinai girdėjau. Labai gerai skamba. Ta plokštelė liks istorinė....

Su geriausiais sveikinimais

J. ŽILEVIČIUS

Harvardo u-tas pakvietė skaityti istorijos paskaitų Anglijos Oxfordo u-to prof. Fennell, autorių plataus ir išsamaus veiko apie carą Ivaną III ir jo santykius su Lietuva ir jos valdovu Aleksandru.

VILNIUJE. . . vaizdas iš Dailės parodos Vilniuje. Nuotraukoje matoma dalis publikos.

Iš kairės ir iš dešinės

Atkelta iš 4' psl.

Taigi, turime I, III ir IV tomus. Daug kas pasigedo antrojo tomo, apimančio 1861-1917 metus. Kur jis dingio?

Netiesioginį atsakymą čia lyg ir apčiuopiame. Antrasis tomas šaltinių yra paruoštas, tik neišleidžiamas. Mat, istorinių šaltinių pirmojo tomo atitikmena išleistas 1957 m. Antrojo tomo šaltiniai tebėra neišleisti, bet to tomo atitikmena "Lietuvos TSR istorija", II tomas, išėjo 1963 m. Iš šio leidinio ir be šaltinių aiški tarybinė 1861-1917 metų Lietuvos istorijos interpretacija.

Tarybinė Lietuvos istorijos versija plačiai rašo apie baudžiavos panaikinimą ir 1863 metų sukilimą. Toliau krypta į proletariato susidarymo klausimus ir į darbo žmonių kovas. Apstu vardų ir įvykių, kuriuos tautinė Lietuvos istorijos versija nei neužsimena.

Tarybinė Lietuvos istorijos versija lietuvių tautinį atgimimą laiko antraeiliu XIX a. antrosios pusės reiškiniu. Čia ir yra tarybinės Lietuvos istorijos sunkumai. Tautinis atgimimas negali būti aiškinamas darbininkų klasės judėjimu arba bekylančios buržuazijos interesų bendrumu su carine rusų valdžia. Tarybinė versija šį laikotarpį turi tiek perdirbti (kitaip — padaryti istoriją), kad reikia laukti bent to laikotarpio liudininkų išmirimo.

Tautinį atgimimą paprastai siejame su Aušra, Varpu ir kita draudžiamąjo laikotarpio tautine spauda. Čia kalba eina maždaug apie 20 metų laikotarpį. Kas rūpestingiau žiūrėjo į to laikotarpio tautinius lietuvių leidinius, negalėjo nepastebėti tokio pažiūrų vystymosi ir spaudoje ir tautoje, kad tai reiktų vadinti ne tiek minties evoliucija, kiek revoliucija.

Tautinio atgimimo laikai yra daugeliu atžvilgių labai įdomūs. Jie lietuvių tautai davė idėjų ir nuotaikas — jėgą, kuri atvedė į Lietuvos valstybės kūrimą.

Tai buvo irracionali jėga. Nepriklausomybės laikų karys nesvarstė apie kovų laimėjimą ar pralaimėjimą, jis tiesiog tikėjo būsimą Lietuva. Nepriklausomybės laikais šaulių organizacija buvo virš partijų, virš žmogaus socialinės padėties — tai buvo tos tautinio atgimimo jėgos nešėja.

Tai buvo irracionalus žinojimas, bet lietuviai žinojo, ką reikia veikti Vilniaus klausimu, kaip sutikti visokias okupacijas ir t.t. Žinojo, kad reikia priešintis visai nesvarsant, kas iš to išeis. Iš čia galima suprasti savizudišką (bet didvyrišką) partizanų veikimą Lietuvoje antrojo pasaulinio karo sąlygose. Čia yra psichologinis pagrindas ir išei- vijos laikymesi bolševikų atžvilgiu.

Šis plienas nelinksta, jis gali būti tik laužiamas.

SVARBŪS LEIDINIAI

LTSR aukštųjų mokyklų leidinių serijoje "Kalbotyra" po rusiškų VII ir VIII tomo buvo labai įdomus IX tomas, gal ir tas bus rusiškas. Bet didžiama šio tomo lietuviška. Štai kai kurios straipsnių temos:

M. Čaikauskas: Veiksmažodiniai žodžių junginiai su prielinksniu "prīe" dabartinėje lietuvių kalboje.

A. Piročkinas: Sudėtinio sakinio sintaksinių santykių klausimu.

L. Drotvinas: Apie tarinių formos dabartinės lietuvių literatūrinės kalbos priežasties konstrukcijose.

E. Eidukaitienė: Daiktavardžių linksniavimas Skapiškio tarmėje.

V. Grinaveckis: Zemaičių tarmių žodžio pradžios vokalizmo dėsnių susiformavimas. Zemaičių tarmių žodžio galo dėsnių susiformavimas.

J. Aleksandravičius: Kretingos tarmės daiktavardžio kaitybės ypatybės ir galūnių raida.

L. Kašėtaitė: Iš teismo pavadinimų lietuvių kalboje istorijos.

Ir taip toliau. O ant galo — plati kalbininkų darbų kronika.

Kitos LTSR aukštųjų mokyklų mokslo darbų serijos "Literatūra" išėjo VI tomas. Dalis straipsnių rusiški. Mums įdomūs čia yra apie literatūros kritiką B. Pauliukevičių, apie eiliuotinę kalbą ir silabinę-toninę eilėdarą, apie lietuvių karo-istorines liaudies dainas ir kt. Ypač patraukia B. Kazlausko str. apie XVI a. poetą Mikalojų Husovianą, rašiusį lotynų kalba ir susijusį su Lietuva. Pridėtas ir jo giesmės apie stumbrą vertimas, viso 1072 eilutės.

Čia paminėti leidiniai yra stiprus indėlis į lietuvių kultūros lobyną. Kyla klausimas, kas iševijoje nuo tokių tautos darbų galėtų nusigręžti? Gal tai būtų nusigręžimas nuo lietuvių kultūros ir bendrai — nuo kultūros? O gal tai reiktų nusigręžimą nuo lietuvių tautos?

Į šiuos ir į daugelį kitų šiems panašių klausimų atsakymą kada nors duos Lietuva, tik Lietuva ir niekas kitas. Nuo gyvenimo atsiknojusių iševijų grupelės kartais bando užsidengti rezoliucijomis. Nes tėvynės šviessa plieskia.

STEBĖTOJAS...

Blogi popieriai

Detroite įvyko įdomus mūsų žurnalistų susibėgimas. Kalbėjo H. Zemelis ir į sostą įkėlė principą bendradarbiauti lietuviams su lietuviu. Taip sako V. Mingėla. Ir — tuojau Vienybę, kuri, matyti, šį principą jau ir mūsų žurnalistuose įdiegė, pavadina "klystkeliu" einančią! Kažin, ar tai buvo tikrų žurnalistų, ne kurių kitų profesionalų (pavyzdžiui, kepurininkų) susibėgimas? Jau teko nustebti dėl Zemelio keistos žurnalistikos: kai vienybišką mintį išskaito Metmenų ar Margučio žurnaluose, ji puiki, bet kai Vienybėje (kuri jas juk sugalvojo!) pamato — ir laikraštis ir idėja — fei Tokiais keliais einant, su mūsų žurnalistais gali atsitikti kaip dainoje:

Gyveno vyras popierinis
Su popierine širdele,
Ir per popieras mylėjos
Su popierine mergele.

O kai mylėt pabodo,
It popiera išbalo,
Ir popieriniu peiliuku
Pasidarė sau galą.

Vilniuje išėjo 3-čia poeto Prano Vaičiūčio eilėraščių laida. Jis gyveno 1876-1901 metais, ir jo raštų pirmąją laidą išleido Vienybė Amerikoje 1902 m. Poto, Kaune išėjo kita laida 1921 m. Vilniuje 1-ma laida išėjo 1951, 2 - a 1956 ir dabar 3-čia — 1963. Tarp kitko, Vaičiūtis rašė: "Oi, ką duočiau, kaip norėčiau savo kraštą pamatyti!"

Šv. Tėvas priėmė vakarų vokiečių socialdemokratų partijos delegaciją. Ši partija jau atsiskiusi nuo Markso teigimo, būk "religija tai opiumas žmonijai".

Amerikos žydai rimtai susirūpinę savo tautine ateitimi. Nutautimas ir mišrios sutuoktuvės, sako, po 50 ar kiek metų, žydus Amerikoje padarys tik atsiminimu, ne gyvenimo faktu. National Jewish Welfare Board viceprezidentas Solenderis sako: "Dalyvavimą žydiškoje veikloje jau pradeda skaityti nuobodžiu ir nedėkingu." (Panaši nuotaika, atrodo, jau reiškiasi ir kai kuriame mūsų jaunime). Žydai, sako, "ima abejoti apie žydiškumo prasmę bei turinį sau ir savo vaikams." Brandeis u-to rektorius Sacharmanas, kad dalis kaltės priklausio faktui, jog žydai Amerikoje turi tiek laisvių ir turto, kokį kitose tėvynės neturėjo, todėl neliko noro "žydiuoti" ir kovoti."

Koks skirtumas tarp amerikiečio ir ruso, tarp velionio gen. MacArthur ir Stalino! Nukariautą Japoniją tvarkyti pavestas, gen. MacArthur ją vėl ant kojų pastatė kaip demokratinę ir save gerbiančią valstybę. Stalinas, Lietuvą pasiglemžęs, iš "mažos Amerikos" padarė usynę, be to, išžudydamas daugiau lietuvių negu Hitleris.

Prasilaužimas visokeriopais būdais pro geležinę uždangą virsta viena svarbiausių priemonių Vakarams paveikti tenyksių gyventojų nuotaikas. Taip pasakoja Stutgarte leidžiamas Ost-Europa žurnalas (nr. 2) būdingu straipsniu: "Vakarų prasiveržimas — turizmas ir kelionės po Sovietiją."

PREZIDENTĄ A. SMETONĄ PRISIMINUS...

Prezidentas Antanas Smetona su ponia Sofija, atplaukė laivu "Argentina" į Amerika 1941 m. kovo 10 d.

Atkelta iš 1 psl.

rus išdidžius ir "pasipūtusius", manė, kad ir Lietuvos prezidentas bus toks, tačiau jo maloni asmenybė tuojau nuotaiką pataisė. Į korespondentų ir reporterių klausimus prezidentas atsakinėjo angliškai, bet į kai kuriuos ilgesnius lietuviškai, Lietuviškus atsakymus vertė jūsų korespondentas, J. Valaitis, p. Žadeikis ir p. Budrys.

Pirmausia prezidentas įteikė spaudos atstovams šitokią deklaraciją:

"Aš tik ką atvykau iš Rio de Janeiro, pakeliui į Washingtoną. Mano laikinoji gyvenamoji vieta bus Lietuvos pasiuntinybėje Washingtone. Ponia Smetonienė keičia kartu su manim. Mano sūnus ir jų du vaikai kuriam laikui pasiliko Brazilijoje.

Aš buvau priverstas apieiti savo tėvynę praėjusių

metų liepos 15 d. nakties metu, kada Lietuvos teritoriją okupavo Rusijos kariuomenė. Aš neišsižadėjau savo teisių, kaip Lietuvos Respublikos prezidentas, išrinktas pagal konstitucijos teises. Mūsų mažoji valstybė buvo didelio kaimyno užimta ir pastatyta bolševizmo dominacijoje. Tai įvyko keletą dienų prieš kitų dviejų mažų Baltijos respublikų - Latvijos ir Estijos - okupaciją. Pabėgiant nakties metu reikėjo perėti siaurą Lietuvos Vokietijos pasienio upelį, Vokietijos vyriausybė man leido apsigyventi iki Jungtinių Amerikos Valstybių vizos. Man trūksta žodžių išreikšti dėkingumui Jungtinių Amerikos Valstybių vyriausybei už suteiktą man vizą ir, apsimant, už jos prielankumą, gerumą ir dosnumą. Mano ateities planai, natūralu, dar

kiek neaiškūs, tačiau man noras yra tuojau pradėti ruošti spaudai Lietuvos 20 metų nepriklausomo gyvenimo istoriją. Įsteigus Lietuvos respubliką, ir man tarnavus jai, aš, kaip prezidentas, noriu atžymėti ateinančioms kartoms jos įdomesnes fazes ir smulkmenas apie mano tėvynės santykius su Rusija, taip pat tą didžiausią auką, kurią mums uždėjo Sovietų vyriausybė."

Toliau prezidentas Antanas atsakinėjo į tiesioginius reporterių klausimus.

Atplaukus laivui į uostą ant laivo užėjo p. Valušienė, prezidento duktė, kartu su Trečiokais ir Simučiais. Uoste prezidentą pasitiko didelis būrys lietuvių, vyrų ir moterų, kurių tarpe buvo J. Tūbelienė, Valušiai, Vienybės redaktorius Juozas Tysliava su žmona R. Budrienė, Barbara Darlys, dr. A. Šliūpaitė, Valukienė, Valaitienė, dr. B. K. Vencius, J. Laučka, Averkai, Ginkai, Jurgėlai, buv. Londono atstovybės sekretorius Rabinaičius, Kučinskas, Atkočiai, Barčiauskas, Garšva ir daug kitų.

IŠKILMINGAS BANKETAS HOTEL PIERRE

Prezidentas A. Smetona su ponia Sofija buvo apgyvendinti puošniame Hotel Pierre New Yorke, kur kovo 13 d. įvyko iškilmingas banketas. Priėmimą rengė specialiai susidaręs New Yorko lietuvių veikėjų komitetas, vadovaujant dr. Bladui Venciui. Kokios buvo to priėmimo nuotaikos galima spręsti iš šių Vienybės parašytų Petro Jurgėlos rašinio 1941 m. kovo 21 d. laidoje:

"... Keturi šimtai žymiausių Amerikos lietuvių suplaukė kovo 13 d. į puošniausią New Yorko viešbutį

Hotel Pierre sutikti ir pasveikinti mylimą senąją mūsų tautos vadą ir p. Sofiją Smetonienę. Čia sugūžėjo iš tolimiausių miestų atvykę jaunieji mūsų veikėjai, darbščiosios lietuviškos, tautinės dirvos veteranai, (k. a.: kun. Židanavičius, Gegužis, Lopatto, Birštonas, Ambraziejus, Pivorūnas, Jurgelionis, Ambrozevičius), lietuviškos dainos skleidėjai, žymūs profesionalai, verslininkai, bankininkai ir fabričių darbininkai - plačios ir margos mūsų visuomenės atstovai, lietuviškojo gyvenimo ramsčiai. Lietuvos diplomatinė įstaiga vadovai. Būrys mūsų tautai nusipelnusių amerikonių - profesorų, teisėjų, politikų. Didžioje gražioje salėje ant sienos nukorusios milžiniškos Lietuvos ir Amerikos vėliavos reikšmingai atstovavo mišriam sambūriui. Dvi tokios pat vėliavos stovėjo už garbės stalo. Salėje reišėsi nepaprasta nuotaika, kuri sprogo milžinišku entuziazmu, kai uniformuotas legionierius su lietuviškomis tautiniais rūbais tiesė kelią garbės svečiams.

Po ilgo griausmingo plokimo sutikimo komiteto vadovybė kiekvieną skyrium pristatė Lietuvos prezidentui ir p. Smetonienei, kurie maloniai paspaudė šimtus džiaugsmingai tiesiamų rankų...

Savo kalbą tame iškilmingame bankete prezidentas Smetona pradėjo šiais žodžiais:

"Broliai ir seserys lietuvi! ir amerikiečiai! Ne tuščiomis rankomis atvažiauvau. Atvežiau jums Lietuvos vėliavą. Gelbėdamas save ir savo šalią, gelbėjau Lietuvos vardą - nedėjau parašo ant gėdos dokumento. Jo nepasirašiau. Aš buvau, esu ir būsiu Lietuvos Respublikos Prezidentas - bent lietuvių tautos akivaizdoje..."

MOTERŲ VIENYBĖ PAGERBĖ SMETONIENĘ

Neatsilikio ir New Yorko lietuvių. Tame pačiame Hotel Pierre, Moterų Vienybė surengė pagerbimą (arbatėlę) p. Sofijai Smetonienei, dalyvaujant jau anksčiau atkviptomoms į Ameriką dukrai Valušienei ir seseriai Jadvygai Tūbelienei su dukrele Maryte, ir apie pusantro šimto viešnių.

Vėliau prezidentas Smetona su ponia kuri laiką viešėjo dr. Valuko rezidencijoje Brooklyne. Vienos vakarienės metu Vienybės redaktorius Juozui Tysliaviui jisai taip pasakojo apie savo nutarimą vykti į Ameriką:

"... Kai aš Europoje neradau vietos, kur man ir šeimai pasidėti, mano bendradarbiai patarė nevažiuoti į Ameriką, kur neturiu vardo. Sakau: dėl to ir važiuosiu, kad galėčiau savo vardą parodyti. Septyniadesimtus metus einu. Būdamas moksleivis, veikiau ir vedžiau kitus - ir man pritarė. 15 metų išbuva Lietuvos prezidentu. Tad turiu pasitikėjimą. Patiksiu ar ne, bet sakysiu tiesą apie Lietuvą. Nesibriausiu į jūsų gyvenimą. Bet žinau, kad jūsų širdyse plaka Lietuvai ir jos laisvei, kaip ir mano širdis. Šis susibūrimas stiprina viltį, kad Lietuva buvo ir bus nepriklausoma. Galiu jus įtikinti, kad ji bus laisva su Vilniumi, su Gardinu..."

Taigi, kaip matome, prezidentas A. Smetona į Ameriką vyko gerai painformuotas apie čionykėčių lietuvių nuotakas. Tuo tarpu, kai jį čia priėmė valstybių gubernatoriai, miesto mērai ir kiti aukšti pareigūnai, tai tam tikra dalis mūsų spaudos (nekomunistinė) jį įžūliai puolė.

Tęsiama 7 psl.

Lietuvos Prezidentui Priimti Didžiojo New Yorko Komitetas: sėdi (iš kairės į dešinę) - A. S. Trečiokas, J. B. Laučka, dr. Bladas Vencius, Lietuvos prezidentas Antanas Smetona, Sofija Smetonienė, dr. K. Jurgėla. Stovi (iš k.) dr. Jonas Valukas, Jonas Valaitis, kap. F. Jurgėla, inž. J. Sagevičius, D. Klinga, M. Strumskienė-Jokūbaitienė, D. J. Averka, Pr. Lapienė, J. P. Ginkus, inž. J. Baltus, Urbelenė, V. Tysliavienė, Juozas Tysliava ir dr. M. J. Vinikas. R. Kručo nuotrauka

Lietuvos Prezidentui Priimti Didžiojo New Yorko Komitetas: sėdi (iš kairės į dešinę) - A. S. Trečiokas, J. B. Laučka, dr. Bladas Vencius, Lietuvos prezidentas Antanas Smetona, Sofija Smetonienė, dr. K. Jurgėla. Stovi (iš k.) dr. Jonas Valukas, Jonas Valaitis, kap. F. Jurgėla, inž. J. Sagevičius, D. Klinga, M. Strumskienė-Jokūbaitienė, D. J. Averka, Pr. Lapienė, J. P. Ginkus, inž. J. Baltus, Urbelenė, V. Tysliavienė, Juozas Tysliava ir dr. M. J. Vinikas. R. Kručo nuotrauka

Prezidentas A. Smetona apsilankymo metu pas Illinois gubernatorių Dwight H. Green (dešinėje). Stovi - kun. S. O. Yunker ir William Yates, Republikonų partijos vadas Illinois valst.

Atkelta iš 6 psl.

Nuvykęs į Washingtoną, kur Antaną Smetoną priėmė JAV prezidentas F. D. Rooseveltas, jisai Lietuvos pasiuntinybėje neapsigyveno, kaip buvo manyta, ir kaip jisai pats tikėjosi Amerikon atvykęs. Tuometinis Lietuvos ministeris Povilas Žadeikis apie tą "klaidą" paformavo spaudą, o Juozas Tysliava, savo kolumnoje "DABAR" apgailestavo:

"Lietuvos pasiuntinys Washingtone siuntinėja savo pranešimus. Prezidentui Smetonai atvykus į Ameriką, ministeris P. Žadeikis ir šiuo reikalu atsiuntė pranešimą. Rašydamas apie prezidentą Smetoną, tarp kita ko, ministras Žadeikis sako:

"Jis ketina keliauti, kad pažinti Ameriką ir amerikiečius. Vykdamas į vakarus, jis ketina apsilankyti ir Amerikos sostinėje Washingtone, bet neapsigyventi ten, kaip spaudoje klaidingai buvo rašyta."

Tiesa, kad spaudoje buvo pranešta, apie prezidento Smetonos apsigyvenimą Washingtone, Lietuvos pasiuntinybės rūmuose. Bet kodėl tas pranešimas buvo klaidingas? O vis dėlto...

- Kodėl prezidentas Smetona negalėtų apsigyventi Lietuvos pasiuntinybės rūmuose, Washingtone."

VIENYBĖ, 1941 m. kovo mėn.

Prezidentas A. Smetona, plačiai su prakalbomis išvažinėjęs po Amerikos lietuvių kolonijas, vėliau su šeima apsigyveno Clevelande, Ohio, kur atsidėjo savo raštų redagavimui ir kur 1944 m. sausio 9 d. tragiškai mirė.

Atskirai talpinama dalis Juozo Tysliavo reportažo iš Clevelando ir jo pastabos iš "DABAR" rinktinės, prezidentą Smetoną palydint amžinybėn...

VIENYBĖ, 1964 m. balandžio 30 d.

Bet ir mirties atveju, kai kuri mūsų spauda, kovojanti už nepriklausomybę, ir tuo metu nesuvaldė savo neapykantos prezidentui Smetonai. Kokia neapykanta buvo reiškiamas viename Bostone leidžiamame savaitraštyje prezidentui Smetonai mirus, galima spręsti iš šio Juozo Tysliavos vedamojo tilpusio Vienybėje:

"SKAUDU..."

Nemalonu kalbėti apie tokius žmones, kurie savo aistros nepajėgia suvaldyti net mirusio žmogaus atveju. O ką jau kalbėti apie laikraštinišką, vadinamą visuomenės švietėją?

Mes nesistebime, jeigu mirusiojo Antano Smetonos asmenį niekina bolševikai,

(Ir tai, pavyzdžiui, tokia Vilnis, pranešdama apie jo mirtį, padėjo du juodu brūkniu). Tai suprantama, Smetona buvo prezidentu tos valstybės, kurią šandien savinasi lietuviškų bolševikų garbinama Maskva.

Bet kada buvusio prezidento asmenį niekina tie žmonės, kurie sakosi nori tėvų kraštui laisvės, tai jau tikrai neišmanoma pateisinti.

Šandien yra per daug rimtas momentas, kad minėtume vardą to savaitraščio, kuris, matyt, nepažindamas jokių žmoniškumo principų, nesidrovėjo apšmeižti mirusiojo atmintį. Nenorėdami, tam redaktoriui turime pasakyti:

Pabaiga 10 psl.

Iš "DABAR" rinktinės JUOZAS TYSLIAVA

Antano Smetonos mirtis -- neapskaičiuojamas nuostolis lietuvių tautai.

Jis mirė tuo metu, kai jo tauta, net dviejų okupantų nuvertiota, išnaikinta, bet nepraradusi vilties atgauti savo laisvę, atkakliai kovojo.

Ir jeigu ne ši traginga mirtis, išplėšusi gyvybę, Antanas Smetona, be abejonės, būtų sulaukęs tos dienos, kada jo tėvynė, kaip ano pasaulinio karo pabaigoje, iš griuvusių ir pelenų, nelyginant tas pasakiškas paukštis, Feniksas, vėl būtų kėlusis ir gyvenusi tarp laisvų ir nepriklausomų tautų.

Antanas Smetona buvo tos laisvos ir nepriklausomos Lietuvos simbolis.

Kai Antanas Smetona, išstrūkęs iš pirmųjų okupantų nagų, atvyko į New Yorką, tai čia jis savo tautiečiams pareiškė:

"Ne tuščiomis rankomis aš pas jus atvykau. Aš į jus atnešiau Lietuvos vėliavą".

Be to, jis tada pasakė:

"Liūdnas esu, bet nenusiminęs. Atnešu pasveikinimą iš Tėvynės, kuri neša vargą, despotizmą, ir šaukiasi jūsų pagalbos. Aš tikiu, kad tie tylūs šauksmo žodžiai jums bus suprantami: telkitės vienybėn, užmirškite kas jus skiria. Riša Lietuvos meilė -- vaduokime ją".

Atvykęs į Ameriką, Antanas Smetona nesėdėjo, sudėjęs rankų.

Jis tuojuo nuvyko į Washingtoną, kur jį priėmė mūsų krašto prezidentas Rooseveltas.

Jis aplankė beveik visas didžiąsias lietuvių kolonijas, kur jį priėmė ir pagerbė, kaip suvereną, ne tik miestų mērai, katalikų bažnyčios dignitarai, bet ir valstybių gubernatoriai.

Tai matydami, Amerikos lietuviai džiaugėsi ir didžiavosi.

Jie jautė, kad Antano Smetonos asmens pagerbime kartu reiškiamas pagarba visai lietuvių tautai.

Šandien, kai Antano Smetonos jau nėra mūsų tarpe, vis dėlto negalime iškęsti, neišreiškę gailėsčio, kad į jo nuoširdų vienybės šukį ne visi Amerikos lietuvių visuomenės vadai deramai atsiliepė.

Tegu Antano Smetonos pasaulėžvalga ir ne visiems patiko. Tegu. Bet tas lietuvis, kuriam rūpėjo, rūpi ir rūpės Lietuvos nepriklausomybės atstatymas, vieno dalyko niekad negalės nuginčyti:

Antanas Smetona buvo laisvos, nepriklausomos ir suvereninės Lietuvos respublikos prezidentas!

Antano Smetonos valdymo metu, Lietuvoje, gal ir neviskas buvo taip, kaip mes, gyvendami dideliame demokratijos okeane, norėjome.

Bet kada Lietuva, išskyrus viltį, beveik visko buvo netekusi, ar mums derėjo dėl tų menkų, palyginti, trūkumų kaltinti žmogų, kuris visą amžių dirbo savotėvynėi?

Deja, vietoj kartu su juo dirbę Lietuvos nepriklausomybės atstatymo darbą, kai kurie mūsų visuomenės vadai teigė, kad Antanas Smetona nepriimtinas tam darbu.

Rašant šiuos žodžius, Antano Smetonos kūnas yra lydimas į amžinąją poilsio vietą.

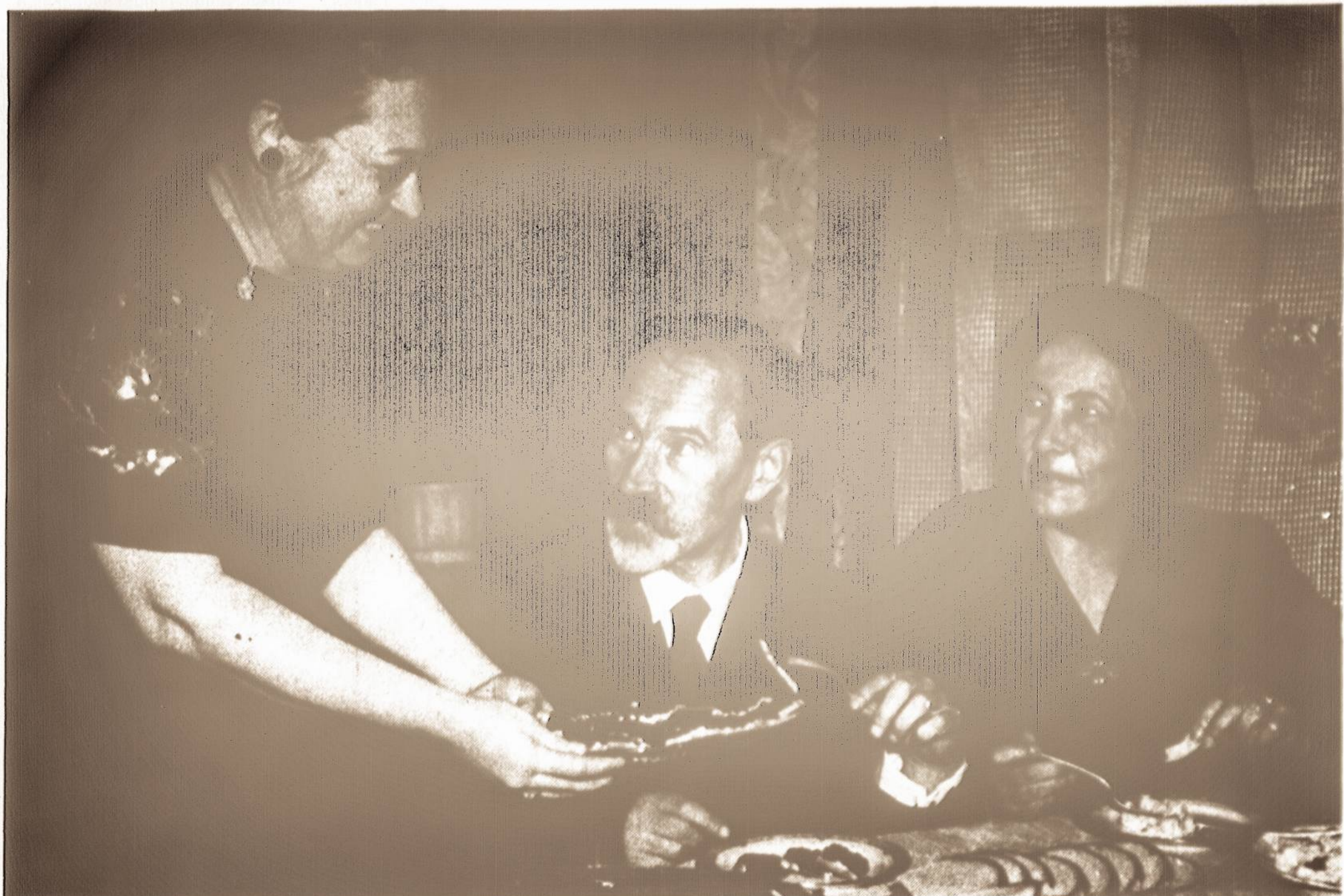
Tik audrai praužus, žmonės pamato nuostolius. Bet viena jau dabar yra aišku.

Antano Smetonos asmenyje ne tik lietuvių tauta, bet ir visa žmonija neteko didelio vyro.

Kaip iš buvusios kunigaikštinės Lietuvos istorijos neišbraukiami Gediminų, Kęstučių ir Vytautų vardai, taip iš Nepriklausomos Lietuvos Respublikos istorijos neišbraukiamas Antano Smetonos vardas.

Jo vardas, kaip ta šviesi žvaigždė, lietuvių tautai rodys kelią atgal į laisvę, nepriklausomybę ir garbę.

VIENYBĖ, 1944 m. sausio 14 d.

Ieva Trečiokienė savo rezidencijoje Newark, N. J., vaišina prezidentą Smetoną ir poniją Sofiją.

Mano apsilankymas Lietuvoje

Turiu prisipažinti, kad įspūdžius iš apsilankymo Lietuvoje daug sunkiau yra užbaigti, negu buvo juos pradėti. Sunku todėl, kad tiek daug užrašų tenka perrašyti, nes matau, kad negalima tęsti tokiu pat atvirumu, kaip iki šiol. Kai kuriuos dalykus reikia nutylėti, nes čia Amerikoje turime "žurnalistų", kurie kiekvieną pareiškimą "įtaria" savotiškai...

Toks Raila, pavyzdžiui, dar man jokių įspūdžių apie Joną Deksnį nerašius, tik iš trumpo užrašo po nuotrauka su tuo Deksniu, kuri buvo tilpusi Vienybėje grįžus iš kelionės į Lietuvą, Dirvoje net visą puslapį žodžių apie tai priskaldė. Tai kas būtų, jei parašyčiau, ką su tuo Deksniu per tą keletą valandų Vilniaus viešbutyje kalbėjau apie Railą ir visą eilę kitų žmonių, kuriuos, atrodo, Deksnys taip gerai pažinojęs...

Raila keliais atvejais norėjęs sudaryti nuomonę, kad man besilankant Lietuvoje daug kas buvo leidžiama pamatyti ir visą eilę žmonių

JONAS DEKSNYS - Jisai, man atrodė, nėra joks kankinys... Man atrodė, lyg iš tolimos kelionės atvykęs...

sutikti: "tam tikrais tikslais..." Nors jisai ir kiti jau per 10 metų gyvena Amerikoje, bet tebegalvoja, kaip europiečiai. Jiems nesuprantama, kad amerikietės smalsumas Europoje ar Sovietų Sąjungos okupuotoje žemėje keliaujant viską pamatyti, galbūt perdau įkyrėjo šeiminkams ir vien dėl to kai kuriaš duris buvo priversti atidaryti.

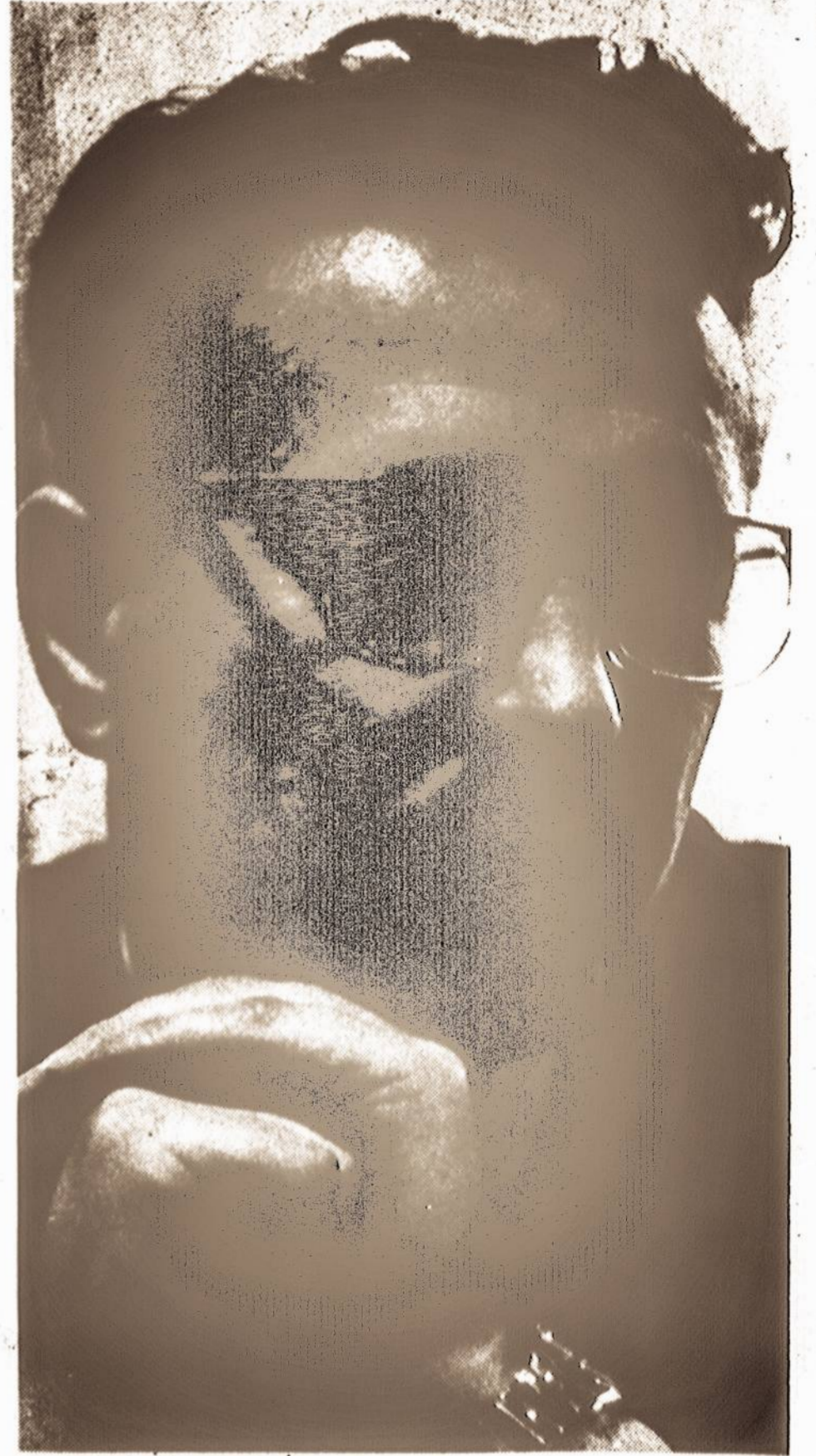
Besikalbant su Jonu Deksniu, tuojau pamačiau, jog jisai nėra joks kankinys. Žiūrėdama į jo mėlynas akis, mačiau puikiai atrodantį vyrą, lyg iš tolimos kelionės atvykusį... Jisai apsirengęs tamsiai melsvu vilniniu kostiumu (jo kaklaraištis netgi ne lietuviška juosta, kaip didžiuliam vyrų tenai nešioja), ant kairės rankos spindi brangus laikrodėlis ir cigaretės rūko vieną po kitos. Jau daugiau kaip dešimt metų, kai Deksnys "pasidavė", "parsiidavė", ar buvo "išduotas" sovietams, bet jisai mane stebino, kaip gerai pažinojo visus savo buvusius bendradarbius Amerikoje ir kitur... Sovietai, man atrodo, įsigijo sau labai vertingą tarną Deksnio asmenyje. Jisai jiems yra nelyginant aukso gabalas. Bet apie tai tikriausiai daug daugiau žino Raila, Greimas, Drunga, Žymantas ir kt. ...

Nelaimingi tie mūsų veiksniai VLIKE ir ALTE. Berods, 1949 m., kaip man pasakojo, į Lietuvą pabėgo VLIKO sekretorė su visu VLIKO raštinės archyvu ir dokumentais, o vėliau Lietuvoje atsirado ir kiti "patriotai", jų tarpe ir Jonas Deksnys, net su svarbesnėmis informacijomis kaip Lietuva laisvinama.

Kai Lietuvoje viešėjau, deja, dar nieko nežinojau apie Albiną Morkų, buvusį dypuką iš Paryžiaus, ALTo direktoriato sekretorių ir Naujienų redaktoriaus padėjėją. Tik dabar iš jo įspūdžių Tėvynės Balse, matau kaip ir mūsų ALTas buvo "apstatytas"...

Bet ar teikėsi tos organizacijos Amerikos lietuvių visuomenę painformuoti, kaip jos savo Lietuvos laisvinimo veikloje didžiausiu pasitikėjimu priėmė Lietuvos okupantų agentus? Ar ALT pirmininkas ir kiti centro valdybos nariai savo laikraščiuose pranešė, kad jų patikėtinis, kuris buvo apmokamas lietuvių visuomenės aukomis Lietuvai laisvinti, tikrumoje buvo sovietų šnipas?

Jisai, tas Albinas Morkus, į Ameriką atvyko kaip dypukas iš Paryžiaus... ir labai nenorėdamas, Naujienų redaktoriaus Augustino ragi-

ALBINAS MOPKUS, ALTo buvęs sekretoriaus padėjėjas ir Naujienų redaktoriaus pavaduotojas. Jisai dabar laikraštįje Tėvynės Balsas rašo savo įspūdžius, kaip mūsų veiksniai "vaduoja Lietuvą"...

namas, nuėjo dirbti į ALTo Centrą Chicagoje, tuo metu, kai ALTas finansavo kongr. Kersteno rezoliucijas ir jo tyrinėjimus pravesti. Visas tas reikalas ALTu kainavo per 40,000 dol., ir kuo baigėsi?

Albino Morkaus įspūdžiais Vilniuje leidžiamame Tėvynės Balse.

Tuose savo įspūdžiuose Albinas Morkus daug faktų atskleidžia, kurie mums Amerikos lietuviams niekad nebūtų buvę žinomi, kaip ALTas "laisvina" Lietuvą. Nors kiekvienu sakiniu jisai šaiposi iš tų mūsų veiksnų posėdžių ir jų veiklos, bet kiekvienas tuos įspūdžius pasiskaitęs gali suprasti, kad Albinas Morkus nemeluoja...

Dar tais laikais, kai dypukai iš Vokietijos vos pajudėjo emigruodami į Ameriką, vienas iš tų naujai atvykusių lietuvių, apsilankiusių Vienybės redakcijoje (Bedford Ave. Brooklyn) pareiškė: "... Netikėkite tiems, kurie jums čia demonstruos savo didžiausią patriotizmą Lietuvai. Žinokite, kad savo tarpe turime lietuvių, kurie dar prieš bėgant į Vakarus, buvo užangažuoti sovietų tarnybai..."

Galbūt, tai buvo perdėtas pasakymas, bet kad tam tikros teisybės visame tame yra, liudija tikrovė, kurios negalime nuneigti. ...

Bus daugiau

GERIAUSIAS
INSURANCE ir REAL ESTATE
PATARNAVIMAS PAS
JOHN ORMAN AGENCY
110-04 Jamaica Ave., Richmond Hill, N. Y.
Telefonas: VIRGINIA 6-1800

**Announcing
LIBERTY FEDERAL
SAVINGS
63rd Anniversary**

Souvenirs to all who
add to Savings.
Free Gifts for new accounts
April 29th to May 29th

LIBERTY FEDERAL SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

Haven Realty

JUOZO ANDRIUŠIO APDRAUDOS ĮSTAIGA

Patarnauja perkant ir parduodant namus, įvairiuose apdraudimo reikaluose, užpildant (Income) taksus.

J. ANDRIUŠIO TRAVEL BUREAU

Parduoda bilietus visomis susiekimo priemonėmis į visas pasaulio vietas. Money Orders.

87-09 JAMAICA AVENUE WOODHAVEN 21, N.Y.
Tel. VI 7-4477 Atdara kasdien - 9 v. r. ikj 9 v.v.

RAY'S LIQUOR STORE

JUOZAS IR IZABELE MISUNAI

Įvairiausias rūšies amerikoniški ir importuoti gėrimai.
Didžiausias degtinės ir vyno pasirinkimas.

03-55 LEFFERTS BLVD. RICHMOND HILL, N. Y.
Telefonas: Virginia 3-3544

Svečiuose pas Argentinos lietuvius

Tęsinys

Salomėja Narkėliūnaitė

Savo apsilankymo metu Buenos Aires lietuvių katalikų parapijos centre — Avellanedos priemiestyje susitikau ir daugiau asmenų, kuriuos dabar malonu prisiminti, nors nuo to apsilankymo mus jau skiria arti desėtko mėnesių.

Tautiniame muziejuje eksponatus bežiūrint, vietos lietuvių veikėjas inž. St. Babronis atkreipė mano dėmesį į retą dokumentą-knygą. Ji buvo spintoje po stiklu, apsaugota nuo dulkių, bereikalingo čiupinėjimo — ir po raktu. Ir visiškai nesistebiu. Tai buvo III Lietuvos Statuto kopija. Kadangi kambaryje buvo tamsoka, tai nuotraukų ir nedariau, bet inž. Babronis jų man neseniai prisiuntė išties pluoštą. Vieną jo ir čia panaudoju.

Tai titulinis lapas Lietuvos statuto, įstatymų, kuriais Lietuvos bajorija yra naudojusi daugiau kaip 250 metų.

Kaip nuotraukos apačioje nurodyta, knyga spausdinta Vilniuje 1614 m. Leono Mamoničiaus spaustuveje. Tai lenkiškas Statuto vertimas. Tie patys spaustuvininkai buvo atspausdinę ir Statutą originalų (rusų) kalboje.

Tai Statutas, 1588 m. patvirtintas Zigmanto Vazos, kuris šimtmečių bėgyje norėtas keisti ir tobulinti, bet kuris pergyveno ir pačią Lietuvos valstybę.

Ši reta knyga, be abejo, nemažai prestižo suteikia Tautiniam Argentinos lietuvių muziejui, tik dabar gailiuosi, kad nepasiteiravau, iš kur pavykę tą retenybę muziejui gauti.

Inž. Babroniui esu labai dėkinga už prisiųstas nuotraukas.

Su juo jau buvau susipažinusi BALSŲ parengime, o bendrai apie jį žinojau iš anksčiau. Jis yra ALOST sekretorium. Tai organizacija, sudaryta specialiai vietos lietuvių parengimų koordinavimui. Pilnas jos vardas skamba šitaip: Argentinos lietuvių Organizacijų ir Spaudos Taryba. Jos veiklų pirmininką Joną

Čikštą irgi jau buvau anksčiau pažinusi.

Parapijos centre arčiau susipažinau ir su kitais kolonijos veikėjais: Ant. Balčiūnu, kuris yra ilgametis Bendruomenės veikėjas ir vienas jos vadų, ir su Argentinos lietuvių Bendruomenės centro valdybos pirmininku Ignu Padvalskiu, kuris po poros dienų ruošėsi išvykti į Kanadą dalyvauti Pasaulio lietuvių Bendruomenės Seime Toronte. Su juo tad po poros savaitių ir Kanadoje teko dar kartą susitikti ir prisiminti malonią viešnagę Buenos Airose.

Parapijos centre arčiau susipažinau ir su veikėju iš Rosario miesto. Tai Jonas Papečkys, vienas neseniai išėjusio leidinio "Lietuviai Argentinoje" redaktorių ir leidėjų.

Tą jo leidinį jau buvau mačiusi BALSŲ ir džiaugiausi, kad apie Pietų Ame-

rikos lietuvius atsirado tokios įdomios ir iliustruotos medžiagos.

Suprantama, medžiaga nepilna, bet, kaip pradžiai, man atrodė, geras bandymas, ir todėl redaktorių sveikinau iš visos širdies ir siūliau didesni skaičių egzempliorių atsiųsti platinti į Šiaurės Ameriką.

Tuo būdu, manėme, susidarys kiek pinigų nemažoms atspausdinimo išlaidoms padengti, o žmonėms bus įdomu ir vertinga iš arčiau susipažinti su Pietų Amerikos lietuviams.

Neseniai gražios knygelės, lietuviška trispalvė papuoštais viršeliais, pasiekė Vienybės redakciją. Girdėjau, kad ir kitos redakcijos yra gavusios tų leidinių platinti. Egzemplioriaus kaina \$2.

(Bus daugiau)

Dėl milijono parašų

INŽ. P. LELIS

J. Kardelis, būdamas labai aktyvus ir lakios fantazijos, kartais iškelia tokius gigantiškus sumanymus, kurie yra arba neįvykdomi arba kurie, pradėjus juos svarstyti, supliuška kaip klaura plastikinė pūslė ir gaunasi tik "šnipšt".

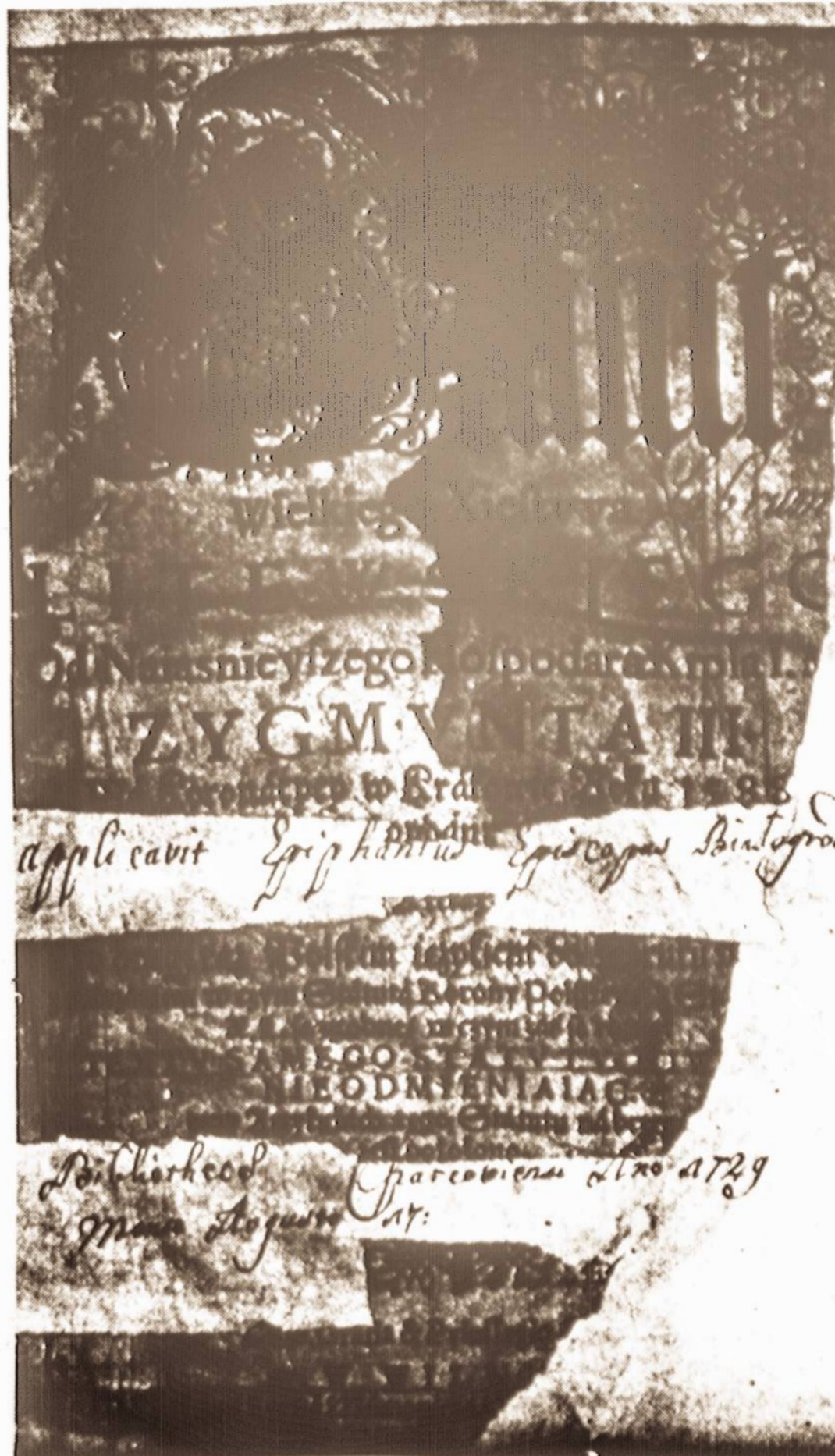
Atsimenu, viename bendruomenės suvažiavime J. Kardelis, išrinktas rezoliucijų komisijoj, surašė tokią rezoliuciją, kurios jis pats referuodamas prašė nepriimti.... (Komisijos pirm. a. a. dr. Šapoka pasakė, kad jis tą rezoliuciją nevisai supranta, tai geriau, kad ją referuos pats autorius).

Maždaug tokio pat likimo susilaukė Pasaulio lietuvių Seime Toronte J. Kardelio pasiūlytas sumanymas surinkti milijonus parašų ir juos su peticija įteikti Jungtinėms Tautoms dėl Lietu-

vos išlaisvinimo. Seimas šį sumanymą praleido beveik nesvarstęs, tik gal priėmė dėmesin.

Nors pavėluotai, V. Rastenis šį fantastinį sumanymą Dirvos š. m. Nr. 3 smarkiai sukritikavo, ir tas klausimas galėjo būti jau užmirštas.

Bet kur ten! J. Kardelis ne taip greit kapituluoja. Nepriklausomos Lietuvos Nr. 14, spaudos apžvalgoje rašoma: "V. Rastenis įpratęs visada prie pozityvių klausimų eiti iš atbulo galo arba iš neįgalios pūsės ir jo išvados visada negatyvios. Kad būtų vaizdžiau ir pašaipiau, jis griebėsi matematikos, kurios jis pasigedęs seime, ir dar panaudojo statistiką, todėl peticiją Jungtinėms Tautoms iškėlė iki ketvirto aukšto, suskaičiavo lapus, ir išlaidas iki milijono.... Trūko tik to, kad V. R. būtų išmatavęs lapus ir jais ap-

Taip atrodo titulinis lapas III Lietuvos Statuto leidimo, kurios vieng egzempliorių saugo Tautinis muziejus savo spintoje po stiklu.

Inž. St. Babronio nuotrauka

juosęs žemės rutulį.... Tikslas aiškus: meskite į krepšį peticijas sumanymą, nes jis brangus, daug darbo ir išlaidų reikalauja, o efekto nepadarysi nei Jungtinėms Tautoms, kurios dar nežinos kur peticiją padėti...."

Šie komentarai jau beveik viską pasako ir nebėra daugiau ko pridėti, bet čia yra reikalas ne peticijos, bet milijono parašų po peticija.

Jungtinėms Tautoms galima įteikti nors šimtą peticijų ir jų paruošimas beveik nieko nekainuos, bet surinkimas milijonų parašų kainuos daug pinigų o tas darbas bus vistiek bergždžias.

Naivu būtų manyti, kad nepriklausomybės pradžioje Amerikos lietuvių įteiktos J.A.V. Prezidentui knygos su milijonu parašų padėjo pripažinti Lietuvą de jure. Amerika pripažino Lietuvą, kai atėjo tam laikas, t.y., kai Lietuva, nugalėjusi savo priešus, pats atsistojo ant kojų ir kai visos valstybės jau buvo Lietuvą pripažinusios. Jei vieton milijono parašų J. Kardelis siūlytų surinkti per metus milijoną dolerių Liet. Fondui, tai būtų visai kita kalba.

Buenos Aires veikėjų būrelis (iš k. į d.) Ant. Balčiūnas, vikaras kun. Aug. Steigvila, Ign. Padvalskis, J. Papečkys, inž. St. Babronis, brolis Fijus Gudelevičius.

GINTARAS
Lietuvos auksas

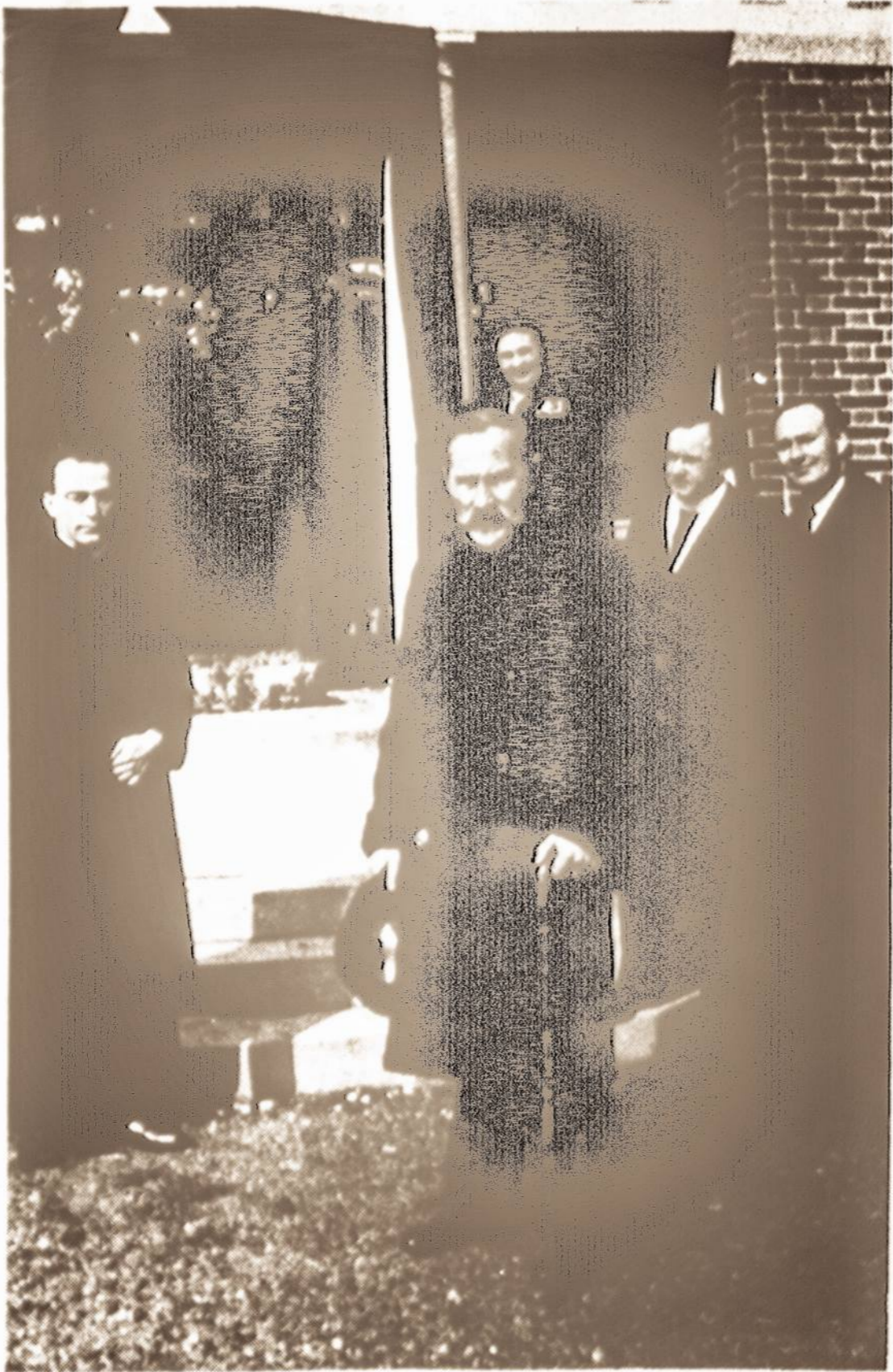

Ivairiausias gintarinės dovanos vyrams ir moterims prieinamiausiomis kainomis

AMBER GUILD LTD.
80-19 31st Avenue
JACKSON HEIGHTS, N. Y.
Tel. HA 9-5855

Pasiekama: auto iki 31 Ave. Northern Blvd. IND subway iki Roosevelt Ave. IRT iki 74 St. Port Bus iki 31 Avenue.

Mes matėme mirtį, atėmusia Lietuvos prezidento gyvybę

Prezidentas Antanas Smetona (viduryje), Jono Valaiki (dešinėje) lydima lankosi Marianapolio Kolagijoje, Thompson, Conn. Nuotraukoje kun. Dr. Starkus ir kun. Vaškys.

JUOZAS TYSLIAVA

Tai buvo praeitą sekmadienio rytą. Apie puslaidišimtą valandą.

Dirvos redaktorius namuose susirinko keletas veikėjų pasitarti šaukiamojo Amerikos lietuvių seimo reikalais. Pasitarime dalyvavo Karplius, dr. Vencius, adv. Ollis, P. J. Zuris ir šių žodžių autorius. Puičiausia nuotaika. Nė vienas iš mūsų neabejojame šaukiamojo seimo pasisekimu.

Bet... būna tokių įvykių, kuriems žmogus nevisados spėja užbėgti už akių.

Tuo metu, kai mes svarsėme, kas turės būti vasario 5 d. New Yorke, tai čia pat, už keliolikos kvartalų, vyko tragedija, kuri savo žiaurumu nustebino ne tik visą Amerikos lietuvių visuomenę, bet ir privertė garsiai prabilti didžiąją amerikiečių spaudą ir radiją.

Beveik niekas iš mūsų nekreipė dėmesio į telefono skambtelėjimą, kuriam atsiliepė šeimininkas. Staiga duodamas ženklas nutilti. Kambaryje užviešpatauja mirties tyla. Padėjęs telefono trūbelę, Karplius praneša:

"Užsidedę Smetonų namas ir galbūt gaisre žuvo prezidentas".

Dr. Tamošaitis ir Zuris staiga velkasi apsiaustais, bėga pro duris, sėda į automobilį ir, bematant, išnyksta mums iš akių. Mes, likusieji, išeiname paskui ir taip pat skubiai vykstame į nelaimės vietą, visai nenorėdami tikėti, kad prezidento sūnaus pranešimas galėtų turėti tokias baistas pasekmes.

Olio vairuojamo Karpliaus automobilio rodyklė rodo, kad mes važiuojame 65 mylias į valandą. Ir kai ties vienu gatvės kampu mums reikia suktis, dr. Vencius atkreipia mūsų dėmesį į greitai pravažiavusį ambulansą, kuris, kaip vėliau paaiškėjo, nusižėžė mirštantį Lietuvos prezidentą.

Pasukę į Ablewhite gatvę, staiga pamatome juodų, kaip

derva, dūmų kamuolius, besiveržiančius pro keturkampes skyles, kurias prieš keliolika minučių dar buvo galima vadinti langais.

Visų akys nukrypusios į paskutinį tragedijos aktą. Tai šiame skurdžiame Ivinškų namelyje, dabar iš visų pusių apsiaustame galsrininkų ir policijos, įvyko ta baisioji tragedija, išplėšusi Lietuvos prezidentui gyvybę. Tai šiame apšepusiam name, antrame aukšte, gyveno dvi nelaimingos tremtinių šeimos. Tai šios medinės lūšnos palėpėje, kurią vargiai, ar būtų galima vadinti trečiuoju aukštu, gyveno žymiausias lietuvių tautos vyras. Taip, tai tame nedideliame kambarėlyje, kurio viduryje neretai užstodamas saulės šviesa, niūriai stūgsojo raudonų plytų kaminas, ilsėjosi, dirbo ir paskutines savo gyvenimo valandas baigė Vilties, Vairo ir kitų laikraščių redaktorius, Vasario 16 Dienos Akto autorius, pirmasis ir paskutinis Nepriklausomos Lietuvos Respublikos prezidentas Antanas Smetona.

Nereikia nė sakyti, kas mums, atvykusiems čia, pirmiausia rūpėjo.

Julius Smetona, kuris paskutinę minutę bandė gelbėti savo tėvą ir kuris pats vos nežuvo dujų debesyse, iš degančio namo išbėgo be drabužių ir basas. Tik išbėgęs į gatvę, Smetonai apsižiūrėjo, kad nėra tėvo.

Kai gretimame name mes radome svetimais drabužiais apsirengusį Julij Smetoną, kuris mums pranešė tą baisią žinią, mes vistiek netikėdami, skambinome į ligoninę, iš kurios, deja, buvo gautas atsakymas, kad "Mr. President passed away..."

Išreiškę užuojautos jausmą sūnui, mes einame skersai gatvę, į kitą namą, kuriame trumpam laikui prisiglaudusi Smetonų šeima — nelaiminga našlė ir marti su dviem žvallais vaikučiais.

Šio vaizdo mes niekad nepamiršime.

Jūsų reporteriui teko pažinti Sofiją Smetonienę anais gerais, ramiais tai-

kos metais Lietuvoje. Jam teko matyti Smetonienę tada, kai ji, kartu su savo vyru, ištrūkusi iš bolševikų nasrų, atvyko į New Yorką. Bet jam niekad neteko matyti Smetonienės, su kupinomis išgąščio akimis, su ištaršytais plaukais, nesuspėjusią apsirengti dienos drabužiais, sėdinčią paliai grindis ir tyliai verkiančią.

Tik jaunoji Juliaus Smetonos žmona dar pajėgia šypsotis, retkarčiais paliesdama rankomis du savo vaikučius, ramiai žiūrindama į nelaimę. Vyresnysis, koklių šešerių metų, kuris savo išvaizda ir kalbos tonu — gyvas tėvas, gražiai lietuviškai, be susijaudinimo, mums praneša:

"Šiandien mūsų name kilo gaisras. Sprogo vandens tanka. Todėl ir mūsų tėvukas mirė".

Žiūrint į šias tris nelaimingas, bet vis dėlto pasiryžusias kovoti ir gyventi, kartas, mes negalime nesijaudinti. Širdis gniaužiasi ir smilkniuose jaučiamas skausmas. Mintys, lyg kokie juodi paukščiai, pasikelia ir skrenda į Lietuvą. Ši nelaimė, šis gaisras, kuriame užtroško šios nelaimingos šeimos galva, kažin kaip panašus dabartinai Lietuvos nelaimėi. Lietuva taip pat trokšta karo gaisre...

VIENYBĖ, 1944 m. sausio 14 d.

Vienybė maloniai prašo skaitytojus dar neatsilyginusius už prenumeratą savo mokesį siųsti: 192 Highland Blvd.,

Prezidentas Smetona...

Atkalta iš 7 psl.

Tik galutiniai sunkėjęs žmogus gali tyčiotis iš nelaimingos našlės, jos vaikų ir anūkių ašarų.

Tai tikrai yra skaudu, graudu ir liūdna. Ypač skaudu dėl to, kad šitie žmonės, patys sulaukę gyvenimo pavakarės, jau neturi laiko sužmonėti.

Šis skaudus faktas, be abejonės, bus gera pamoka tiems, kurie iki šiol vylėsi galėsią su jais dirbti bendra darba, taip reikalingą Lietuvos laisvei ir nepriklausomybei atstatyti.

Deja, su šios rūšies žmonėmis nepakeliui tai Amerikos lietuvių visuomenė, ypač tiems veikėjams, kurių

širdyse dar neužgęsęs žmoniškumo žiburys."

VIENYBĖ, 1944 m. sausio 14 d.

Tik dabar, kai jau praėjo 20 metų nuo prezidento Antano Smetonos mirties, atrodo, lyg lietuvių katalikų ir socialistų spauda, pradeda jį atitinkamai vertinti, bet taip ir norisi paklausti kur jie buvo anksčiau, kai prezidentas Smetona gyveno ir dirbo Amerikos žemėje. Ir su juo atsitiko, kaip atsitinka su dauguma mūsų įžymiesnių asmenybių: kol jie gyvi, tai priešai juos žemėmis maišo, o kai numiršta, tai tada juos į didvyrius pakelia. Skaudu, bet taip yra.

MOTERŲ VIENYBĖ

Lithuanian-American Women's Society

Isteigta 1934 m. New Yorke - labdarybės, kultūros ir draugiškumo platinimui ir laisvosios Lietuvos idealų bei tradicijų išlaikymui.

MALONIAI KVIEČIA VISUS DALYVAUTI

30 m. sukakties bankete ir šokiuose

Sekmadienį, gegužės 17 d. 1964 m.

PRADŽIA 6 v. v

HOTEL GRANADA

(priešais Academy of Music) ASHLAND PLACE and LAFAYETTE AVENUE Brooklyn, New York

BILJETAS ASMENIUI \$10 (įskaitant kokteilį ir įžangos premiją). Prašome užsisakyti iš anksto iki gegužės 9 d pas nares are lietuvių biznierių įstai - gose: Andrušis (VI 7-4477), Garšva, Ginkus, Jokūbaitis, Misiūnas, Shalins

Ižanga tiktai šokiams \$2.00 prie durų. Gros JOE THOMAS ORKESTRAS Programa atliks LIONE JODYTĖ, akompanuos ALEKSAS MROZINSKAS

Garbės pirmininkė - REGINA BUDRIENE HELEN V. KULBER, Vakaro vedėja - PAULINA ŠIMENIENE MOTERŲ VIENYBĖS PIRMININKĖ

Winter Garden Tavern Inc.

Vyta. Beleckas, sav.

1883 Madison Street Brooklyn 27, N. Y.

(Ridgewood) Telefonas: EVergreen 2-6440

Salė vestuvėms ir kitokioms pramogoms. Geriausias lietuviškas maistas prieinamomis kainomis.

POLAIDOTUVINIAI PIETŪS

THE

Tel TAYlor 7-9842

Arlington Restaurant
385 Arlington Ave. Brooklyn 8, N. Y.
Ona ir Jonas Valaičiai

Sportinės nuotrupos

EDVARDAS ŠULAITIS

* PIRMĄ kartą pravestose Europos jaunimo krepšinio pirmenybėse čempiono vardą sugriebė Sov. Sąjungos rinktinėje, kurioje pirmuoju smuiku grojo rinktinės kapitonas Modestas Paulauskas. Paulauskas čia buvo pats geriausias taškų medžiotojas, prieš Jugoslaviją pelnęs net 36 taškus. Pagrindiniame penketuke taip pat žaidė ir kitas lietuvis -- B. Salys. Po gero M. Paulausko pasirodymo, jis buvo įtrauktas į Sov. Sąjungos olimpinę rinktinę.

Jaunimo pirmenybėse komandos išsirikiavo tokia tvarka: 1. Sov. Sąjunga. 2. Prancūzija. 3. Italija. 4. Bulgarija. 5. Čekoslovakija. 6. Lenkija. 7. Jugoslavija. 8. Ispanija.

* CHICAGOS miesto atvirose šachmatų pirmenybėse (baigėsi balandžio 19 d.) pirmą vietą išpešė tarptautinis meistras R. Byrne iš 8 galimų pelnęs 7 su puse taško. Jam pustaški ištengė nugnybti tik lietuvis Povilas Tautvaišas, čia surinkęs 6,5 taško ir pasidalinęs III -- VII vietą. Gerai pasirodė ir kiti lietuviai: K. Janauskas, Vilutis pelnęs 6 taškus. 154 dalyvių tarpe buvo 9 lietuviai. Be čia minėtų, dar žaidė: K. Ramas (5,5 tšk.), A. Zujus (4), V. Karpuška, Narkevičius, V. Bilkulčius (po 3,5), Rutkauskas (3).

* Š. AMERIKOS liet. stalo teniso varžybų, pravestų Detroite, vyrų vieneta nusinešė nauja pajėga, dar nė kartą nepasiekusi tokio stambaus laimėjimo, Jonas Kavaliauskas. Šis sportininkas, gyvenantis Omahoje, Nebr. baigmėje sumušė torontietį Praną Gvildį (21:16,

21:17) daugelį metų dominavusių mūsų varžybose. Vyrų grupėje varžėsi 19 tenisininkų.

Pas jaunius pirmą vietą sugriebė Vytautas Nasvytis; moterų ir mergaičių klasėse -- E. Sabaliauskaitė; mišriame dvejete -- E. Sabaliauskaitė -- Pr. Gvildys; vyrų dvejete -- Neškaitis -- Pr. Gvildys.

Komandinėse varžybose į viršūnę įkopė Toronto Vytis (vyrų ir moterų klasėse).

* CHICAGOS Lituanicos futbolininkai antrose pirmenybių rungtynėse pasipuošė antra pergale. Lituanica balandžio 19 d. atskaitė vokiečių Wanderers vienuolikei 2:0. Tą pačią dieną Lituanicos rezervas supylė Wanderers 6:0, o jauniai -- lenkų Lightnings 1:0.

* LIETUVAITĖ F. KAROBLIENĖ ir lietuvis K. Orentas gerai pasirodė XXVII-me laikraščio Hermanite laikraščio bėgime Paryžiuje. K. Orentas, kuris yra šių metų Sov. Sąjungos krosso nugalėtojas, užėmė IV-ją vietą, o Karoblienė, irgi viena iš pirmaujančių bėgikų Lietuvoje ir Sov. Sąjungoje, atbėgo trečiaja.

* PIRMOSE šių metų rungtynėse Sov. Sąjungos A klasės futbolo pirmenybėse Vilniaus Žalgiris Lugansko sužaidė 1:1 su vietos Avangardu.

IŠNUOMOJAMI 5 kambarių butas Ridgewood rajone. Visi patogumai. Nuoma \$66,70. Apšildymas ir karštas vanduo. Prašoma kreiptis: 234 Linden St., Brooklyn 21, N. Y.

Chicagos liet. sporto darbuotojų grupė su Fasko atstovu A. Bielskum iš Clevelando 1952 m. Liet. Auditorijoje. Iš kaires R. Gaška, J. Šoliūnas, Z. Žiupsnys, V. Radys, A. Bielskus, E. Vengianskas, A. Avizienis, E. Blandytė, E. Šulaitis.

Stasį Jacikevičių palaidojus...

(Iš Vinco Uždavinio laiško S. Narkėliūnaiti) ... Tik ką sugrižome su žmona iš Rusų kapinių, kur palaidojome, turbūt, ir Tau gerai pažįstamą vilnietį, buvusį advokatą, pensininką Stasį Jacikevičių.

Laidotuvėse dalyvavo didelis būrys vilniečių. Kadangi dabar, kaip ir Amerikoje, laidotuvių eisenos neleidžiamos dėl didelio gatvių trafiko trukdymų, tai lydėti tenka mašinomis.

Paskui Jacikevičiaus grabą važiavo 5 autobusai ir keliolika lengvų mašinų. Diena, kaip laidotuvėms, buvo niūronka; bet nelijo. Rasose daug sniego. Iš takelių į šalį ir nebandyk birsti, paskęsi sniege beveik iki kaklo.

Įdomus žmogus buvo Stasys Jacikevičius. Jis gimė 1892 m. Aureliškių kaime, arti Pumpėnų, Panevėžio apskr. Gimė kumečių šeimoje, buvo vyriausias sūnus trylikos vaikų šeimoje. Labai jaunas būdamas pradėjo ganyti, o kiek paaugęs atvyko į Panevėžį ir pritapo prie garsaus prieš I Pas. karą Masiulio knygyno.

Pradžioje jis tarnavo Masiuliui kaip pasiuntinys, vėliau kaip bendrininkas. Per karą buvo išbėgęs į Rusiją, gyveno Maskvoje, organizavo vakarėlius. Palaikė ryšius su Voronežu, kur buvo susispietę daug

lietuvių pabėgėlių, kur buvo lietuvių gimnazija, spaustuve, kurioje buvo spausdinamos lietuviškos knygos, vadovėliai.

Ir St. Jacikevičius yra išleidęs Voroneže chrestomatiją "Skaitymai". Po karo jisai grįžo į Lietuvą ir įsikūrė Vilniuje, organizavo su kitais "Svyturio" bendrovę, kuri išleido nemažai lietuviškų vadovėlių.

Kaip žinai, 1920 m. Vilnių okupavo Želigovskis, lietuvius ėmė persekioti, kišti kalėjimuosna ir tremti. Buvo sudaryta garsi "33" byla, kurioje dalyvavo 20 lietuvių ir 13 baltarusių. Visus juos 33 lenkai paėmė iš kalėjimo ir 1922 m. vasario 5 d. į 6 d. naktį nuvežė prie demarklinijos ties Vieviu ir ištrėmė į Vakarų Lietuvą.

Tų tremtinių tarpe buvo ir Jacikevičius, kuris, atsidūręs Kaune, organizavo knygyną "Vairas" ir ne tik pardavinėjo kitų išleistas knygas, bet ir pats ėmė jas leisti.

Didelį biznį "Vairas" padarė išleidamas A. Dumo romaną "Grafas Montekristas", kurį vertė, berods, Morkūnas. "Vairas" išleido K. Donelaičio raštus, Ad. Mickevičiaus poezijos rinktinę. Aplink Jacikevičiaus "Vairą" ėmė spieštis jauni rašytojai-debiutantai. Čia pasauliui parodė pirmuosius savo romanus Jonas Marcinkevičius, Juozas Paukštelis, Kazys Inčiūra, Juozas Grušas ir kiti.

Leido "Vairas" ir senesnių lietuvių rašytojų knygas, kaip Antano Vienuolio-Zukausko, Petro Vaičiūno ir kt.

"Vairas" veikė nuo 1926 m. ligi 1933 m. Per 1933 m. depresiją knygynas ir leidykla bankrutavo ir pats buvęs savininkas dabar, nors ir brendęs vyras, stokojo Kauno universitetan ir baigęs jį tapo advokatu. Šios profesijos jis laikėsi ligi pensijos.

Tęsiama 12 psl.

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI!

JUOZAS KAVALIAUSKAS

LICENSED PENNA AND NEW JERSEY
1601 S. SECOND STREET PHILADELPHIA, PA.
Telefonas: DEwey 4-5136

CHARLES J. ROMAN

(RAMANAUSKAS)
1113 MT. VERNON STREET PHILADELPHIA, PA.
Telefonas: POplar 5-4110

STEPHEN AROMISKIS

(ARMAKAUSKAS)
423 METROPOLITAN AVENUE BROOKLYN 11, N. Y.
KOPLYČIA LAIDOTUVĖMS Tel. EVergreen 7-4335

M. P. BALLAS FUNERAL HOME

ALB. BALTRUNAS-BALTON
660 GRAND STREET BROOKLYN, N. Y.
NOTARY PUBLIC Tel. STagg 2-5043

VISI ŠIE LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI IŠNUOMOJA
AUTOMOBILIUS (VAIRIEMS REIKALAMS)

JUOZO GARŠVOS LAIDOJIMO ISTAIGA

231 Bedford Ave., Brooklyn 11, N. Y.
EVergreen 8-9770

Joseph J. Garszva Anita R. Garszva
Joseph J. Garszva, Jr. John A. Pauley
LICENSED MORTICIANS

Park Florist

Gėlės pristatomos į bet kurias pasaulio vietas.

MATTHEW MAZEIKA
Savininkas

80-15 JAMAICA AVE. WOODHAVEN 21, N. Y.
Telefonas: Virginia 9-3112

ROBERT F. NARK

Apraudo AUTO Specialistas
Any car - Any age driver
ALL FORMS OF INSURANCE

26 COURT ST. BROOKLYN, N. Y.
Tel. MAin 4-0000 VA 5-0700

DISCOUNTS TO QUALIFIED APPLICANTS
Mutual Insurance. Insure your tomorrow today!

THREE JOES SERVICE STATION, Inc.

85-42 Woodhaven Boulevard Woodhaven, N. Y.

Telefonas: Virginia 6-9683

VIENYBĖ

* DR. ROSA ŽYDELYTĖ-VILMANIS, iš Buenos Aires, kuri jau tam tikrą laiką gilinasi gydytojos specialybėje Springfield, Mass., ligoninėje, perėitą šeštadienį su savo vyru, taip pat gydytoju, Vilmaniu buvo atvykusi į Salomėjos Narkėliūnaitės lietuviškų filmų vakarą Bručo salėje Woodhavene. Svečiama labai patiko "Ruduo Vilniuje ir kaime", o taipgi ir filmai iš Argentinos ir Brazilijos. Ypač jie patenkinti, kad tarp kitų argentiniečių jie pamatė ir savo tėvus, Dr. Rosa užsiprenumeravusi ir skaito Vienių, o jos vyras latvišką "Laiks". Dr. Rosa ir savo tėvams Buenos Airese užprenumeravo Vienių, kuri tenai siunčiama oro paštu.

* EUFROZINA MIKUŽIŪTĖ, SLA išdo globėja, kuri New Yorke dirba Corn Products kompanijoje kaip prekybos ženklų vedėja, balandžio 24 d. išskrido į Europą. Ji tarnybos reikalais lankysis Šveicarijoje, Vokietijoje, Belgijoje, Prancūzijoje ir Anglijoje.

* AKTORIUS KAZYS VASILIAUSKAS ne tik įdomiai pravedė Operetės choro metinio koncerto programą bal. 18 d. Apreiškimo par. salėje, bet ir dirigavo. Publikai pageldaujant, jo diriguojamas choras sudainavo L. Andriulio "Plaukia Nemunėlis." Visiems labai patiko tas jo dirigavimas, bet labiausiai jo deklamuoti Vinco Krėvės ir jo paties sukurtas eilėraštis "Panams ir vaikska."

* LOJALUMO PARADAS šį šeštadienį, gegužės 2 d., 2 val. popiet, Lietuviai renkasi prieš 2 val. East 91st Street -- prie Madison Ave, ir Park Ave, kampo.

* A. S. TREČIOKAS, kuris jau seniai rengiasi apsilankyti Lietuvoje tikisi, kad sekančiais metais bus galima į okupuotą kraštą nuplaukti laivu. Tai jįsai pareiškė viename vienybių pobūvyje. Trečiokas tikisi, kad kitais metais susidarys nemaža ekskursantų grupė, kuri norės laivu plaukti į Lietuvą.

Jackeveciu palaidojus...

Atkalta iš 11 psl.

Prieš pensiją jis dirbo Daugų rajone advokatu, nors gyveno Vilniuje, Žvėryne, kur jįsai turėjo savo mūrinius namus. Į Daugus advokatauti jis važinėdavo.

St. Jackeveciaus žmona buvo taip pat Vilniaus lietuvių gimnazijos mokinė ir abiturientė - Gineitytė.

Būdinga Jackeveciaus būdai yra tai, kad jis, nors labai stiprus buvo, mirtį nesiruošė ir nemanė, bet iš anksto Rasų kapinėse jis buvo pasistatęs stambaus akmens paminklą su įrašu. Ten, prie to akmens, Jackevecius ir tapo palaidotas; ten, tarp kitko, prie kapo teko ir man atsisveikinimo kalbą pasakyti.

Be žmonos, Jackevecius paliko dar sūnų Algirdą-gydytoją onkologą ir dukterį Aldoną Martusevičienę, taip pat gydytoją - stomatologę. Mirė Jackevecius beveik nesirgęs; mirė reta kraujo vėžio liga. Ak, tas vėžys, kiek jis plauna per anksti

žmonių tiek pas mus, tiek ir pas jus JAV. Argi neras mokslas priemonių šiai blaurybei įveikti!

Na, Jūs ten švenčiate Vėlykas, tad leisk ta progą pasveikinti Tave ir visą redakcijos kolektyvą, Vilnius, 1964.3.25.

VYTAUTAS KAŠUBA PASAULINĖJE PARODOJE

Vytautas Kašuba Pasaulinėje Parodoje Vatikano paviljonui iškalė iš švino tris religinio teksto sienas, kurių viso apima 600 kv. pėdų.

Tekstai vaizduoja: Romos šv. Petro baziliką - pasaulio katalikų simbolis; Washingtono katedrą - Amerikos katalikybės simbolis ir šv. Patriko katedrą, kuri yra N. Y. Pasaulinės parodos bažnyčia.

Šios sienos yra viduje paviljono, prie įėjimo į šv. Petro rotundą.

MYKOLAS CIBAS (antras iš kairės) su žmona ir Jokūbas Stukas su savo būsima žmona po Operetės Choro koncerto Brooklyne. Rengėjai apgailestauja, kad labai nedaug žmonių koncerte dalyvavo.

Dienos temomis

Salomėja Narkėliūnaitė

Brooklyno Operetės Choras, kuris gražiai atliko plačią programą savo metiniam koncerte balandžio 18 d. Apreiškimo par. salėje, balandžio 24 d., susirinkęs savo repetitijos Bručo salėje Woodhavene, analizavo klausimą, kodėl tik apie 100 newyorkiečių atvyko į tą jų koncertą.

Publikos, tiesa, buvo ant-ra tiek, bet tai ne dėkui New Yorkui - tai buvo choro bičiuliai iš New Yorko apylinkės, o daugiausia iš Great Necko.

Šis vienetas tęsia seniausio choro -- Operetės choro tradiciją. Šiemet sukanka 50 metų nuo įsikūrimo. Laikai keitėsi, keitėsi choristai ir dirigentai, bet nepasikeitė žmonių meilė lietuviškai dainai ir noras dainuoti.

Apie 40 asmenų šeima, savo jauno ir energingo dirigento Mykolo Cibo vadovaujama, po vieno koncerto ruošiasi sekantiems. Choras pakviestas dalyvauti prezidento Smetonos 20 metų mirties sukakties minėjime, choras ruošiasi dalyvauti ir Pasaulinėje Parodos Lietuvių Dainų šventės programoje. Choras, be abejo, netrukus dar kurtų nors organizacijų, ALTO, Bendruomenės, ar kitų bus pakviestas ir vėl atlikti kokio nors minėjimo meninę dalį.

Jei paseksime New Yorko parengimų kroniką, pamatysime, kad jįsai yra Didžiojo New Yorko lietuvių duona ir druska. Kur tik reikia lietuviškos dainos, tai kreipiamasi į Operetės chorą, ir tas niekad neatsisako: aukoja savo laisvalaikį, sveikatą, net ir pinigus. Ir gal dar ilgai aukos lietuviškos dainos ir Lietuvos labul.

Bet po savo koncerto -- perėitą kartą savo repetitijoje choristai ėmė statyti klausimus: jeigu tik šimtas newyorkiečių atėjo į metinį koncertą, ką tai reiškia: ar jau choras taip nusigyveno, nusidainavo ar kas nors kito? Kur gi buvo tų organizacijų atstovai, kurioms choras lekia dainuoti, niekad neatsisakydamas?

Salėje sėdėjo choro narių

bičiuliai, paprasti žmonės, bet kas atsitiko su visais kitais, kurių linksminimai ar jų organizacijos reprezentuoti tie choristai lekia liežuvių iškorę? Kur buvo tie visi ponai pirmininkai, delegatai, vadai, kurie choro praktiku naudojami savo organizacijų naudai, o kai tas choras į savo metinį koncertą kviečia, tai jų nė šešėlio nematyti?

Šitaip ir dar stipriau kalbėjo choristai.

Atrodo, choristai turipilną tėtę tokius klausimus statyti. Įdomu, kokie atsakymai?

Net ir laikraštis, kuriame choras didžiausiais skelbimais savo koncertą garsino, nemalonėjo savo atstovo į vakarą atsiųsti. Šitaip mums "rūpi" mūsų meniniai vienetai!

Tautų susiartinimo šventė...

JONAS VALAITIS

Atkalta iš 1 psl.

Politiniais keliais nelengva Lietuvos vėlavą pastatyti prie Jungtinių Tautų nario vėlavos. Bet tarptautiniai bendradarbiaujant per meną, Lietuvos vėlavą šioj šventėj turėjome beveik scenos vidury -- 26-toji iš kairės ir 17-toji iš dešinės. Tautų atstovai buvo gražiai publikai pristatyti. Lietuvius minia sutiko labai šiltai. Jautresnieji lietuviai iš susijaudinimo šluostėsi ašaras. Ta diena buvo skirta visoms tautomis, bet programą atliko indėnų ir Amerikos pionieriai. Visos tautos bendrai pašoko Virginia Reel.

Verta pamatyti ir kitų tautų programas, kurios bus: gegužės 17 -- vengrų; 24 -- graikų ir Izraelio; 31 -- armėnų ir estų. Birželio 7 -- anglų, filipiniečių, gudų, čekų ir slovakų; 28 -- suomių ir korėjiečių. Liepos 5 -- latvių ir portorikiečių; 12 -- turkų ir totorių; 19 -- ukrainų; 26 -- kroatų. Rugpjūčio 2 -- lenkų; 9 -- Pakistano; 16 -- Indonezijos ir skotų; 23 -- lietuvių ir norvegų; 30 -- vokiečių ir rumunų. Rugsėjo 6 -- bulgarų ir švedų; 13 -- šešių centrinės Amerikos valstybių ir airių; 20 -- prancūzų, indusų ir meksikiečių; 27 -- Afrikos tautų. Spalio 4 -- italų ir rusų; 18 -- kinų ir ispanų. 11 dieną visų tautų finalas.

Šioje šventėje lietuvius atstovavo Lietuvių Pasaulinės Parodos Komiteto vicepirmininkas ir meno vadovas K. Vasiliauskas ir Lietuvių Prekybos Rūmų vicepirmininkas Jonas Valaitis.

Šioje tautų šventėje buvo pasigesta lietuvių centrinių įstaigų reprezentacijos bei įstaigų: Vliko, Balfo, Bendruomenės, ALT, Susivienėjimo, Laisvosios Europos K-to narių, taip pat kitų organizacijų, dirbančių lietuvišką darbą.

Gaila, kad Parodos Komitetas taip sunkiai dirbo, iki iškovojo šias gražias programas lietuviams pasirodyti, o mūsų veiksniai nemato jų ir praleidžia gautąją progą!

Tie patys veiksniai per dienas ir naktis posėdžiauja, planuoja, kaip lietuvių išlaikyti, kaip parodyti lietuvių savitą kultūrą, tai, kiek lietuvių lobio į pasaulio pažangą įnešė, o kai yra proga, tai ir nepasinaudoja.

Šioj šventėj lietuvių visuomenė pasijuto palikta žmonijos masėse. Ypač jaunimas juto jų darbų neįvertinimą. Jie laukia įkvėpimo, padrašinimo eiti tėvų keliais, galvinti tai, kas lietuviui yra brangu. Bet kiti suramino.

Dar turiu atsiprašyti New Yorko Lietuvių Tarybą. Nors jų atstovo nebuvo, tačiau, jie, prisidėjo -- paskolindami vėlavai kotą, o vėlavą, žinoma, reikėjo susimedžioti iš kur kitur, nes pažadėtos vėlavos dar nebuvo.

Jonas Valaitis, Amelia Sinušienė, Milda Vaivadienė ir V. Tysliavienė lankosi pas vienybių Alice Lukienės dukrą Stefaniją Hearn, Alexandria, Virginijoje. Šiame gražiame namelyje Stefanija Hearn gyvena su savo vyru, pulkininku J. Hearn ir sūnumis. Stefanija Hearn yra Amerikoje gimusi lietuvaitė, bet ji puikiai kalba lietuviškai. Tai jos motinos - Alice Lukas - nuopelnas.